YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

6 päivänä huhtikuuta 1995 *

Yhdistetyissä asioissa

T-80/89,

BASF AG, kotipaikka Ludwigshafen (Saksa), edustajinaan asianajajat Ferdinand Hermanns ja Karl Kaiser, Düsseldorf, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch et Wolter, 11 rue Goethe,

T-81/89,

Monsanto Company, kotipaikka St Louis, Missouri (Amerikan yhdysvallat), edustajinaan Clive Stanbrook, QC, ja barrister John Ratliff, Englannin ja Walesin asianajajayhteisöstä, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Arsène Kronshagen, 12 boulevard de la Foire,

T-83/89,

NV DSM ja DSM Kunststoffen BV, kotipaikka Heerlen (Alankomaat), edustajanaan asianajaja Inne G. F. Cath, Haag, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Dupong et Konsbruck, 14 A rue des Bains,

* Oikeudenkäyntikielet: englanti, espanja, hollanti, italia, ranska ja saksa.

T-87/89,

Orkem SA, kotipaikka Pariisi, edustajinaan asianajajat Dominique Voillemot ja Joëlle Salzmann, Pariisi, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch et Wolter, 11 rue Goethe,

T-88/89,

Bayer AG, kotipaikka Leverkusen (Saksa), edustajinaan asianajajat Oliver Axster ja Holger Wissel, Düsseldorf, asianajajat Michel Waelbroeck, Denis Waelbroeck ja Alexandre Vandencasteele, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch et Wolter, 11 rue Goethe,

T-90/89,

Atochem SA, kotipaikka Puteaux (Ranska), edustajinaan asianajajat Xavier de Roux ja Charles-Henri Léger, Pariisi, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Hoss et Elvinger, 15 Côte d'Eich,

T-93/89,

Den Norske Stats Oljeselskap AS (Statoil), kotipaikka Stavanger (Norja), edustajanaan solicitor Graham Child, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Elvinger et Hoss, 15 Côte d'Eich,

T-95/89,

Enichem SpA, kotipaikka Milano (Italia), edustajinaan asianajajat Mario Siragusa, Rooma, Giuseppe Scassellati Sforzolini, Bologna, ja Gianfranco Arcidiacono, Milano, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Arendt et Medernach, 8—10 rue Mathias Hardt,

T-97/89,

Hoechst AG, kotipaikka Frankfurt am Main (Saksa), edustajinaan asianajajat Hans Hellmann ja Hans-Joachim Voges, Köln, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch et Wolter, 11 rue Goethe,

T-99/89,

Imperial Chemical Industries plc, kotipaikka Lontoo, edustajinaan David Vaughan, QC, ja barrister David Anderson, Englannin ja Walesin asianajajayhteisöstä, solicitor Victor Whiten, solicitor Richard Colesin ja solicitor Andrew Ransomin valtuuttamina, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Dupong et Konsbruck, 14 A rue des Bains,

T-100/89,

Neste Oy, kotipaikka Espoo (Suomi), edustajanaan asianajaja Georges van Hecke, Cour de Cassation de Belgique, ja asianajaja Gerwin Van Gerven, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Freddy Brausch, 11 rue Goethe,

T-101/89,

Repsol Quimica SA, kotipaikka Madrid, edustajanaan asianajaja José Pérez Santos, Madrid, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Ernest Arendt, 8—10 rue Mathias Hardt,

T-103/89,

Shell International Chemical Company Ltd, kotipaikka Lontoo, edustajanaan Kenneth Parker, QC, Englannin ja Walesin asianajajayhteisöstä, solicitor John Osbornen, valtuuttamana, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Elvinger et Hoss, 15 Côte d'Eich,

T-105/89,

Montedison SpA, kotipaikka Milano (Italia), edustajinaan asianajaja Giuseppe Celona, Corte di Cassazione, sekä asianajajat Giorgio Aghina, Milano, ja Piero Ferrari, Rooma, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Georges Margue, 20 rue Philippe II,

T-107/89,

Chemie Holding AG, kotipaikka Linz (Itävalta), edustajanaan asianajaja Otfried Lieberknecht, Düsseldorf, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Alex Bonn, 22 Côte d'Eich,

T-112/89,

The Dow Chemical Company, kotipaikka Midland, Michigan (Amerikan yhdysvallat), edustajanaan asianajajat Arved Deringer, Köln, Pierre Bos, Rotterdam, ja

José Pérez Santos, Madrid, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch et Wolter, 11 rue Goethe,

kantajina,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen osaston virkamiehet Julian Currall, Berend Jan Drijber ja Francisco Enrique Gonzalez Diaz, joita avustavat asianajaja Éric Morgan de Rivery, Pariisi, asianajaja Renzo Morresi, Bologna, Nicholas Forwood, QC, Englannin ja Walesin asianajajayhteisöstä, asianajaja Alexander Böhlke, Frankfurt am Main, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen osaston jäsen Georgios Kremlis, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jossa vaaditaan ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 annetun komission päätöksen 89/191/ETY (IV/31.866, LDPE, EYVL 1989 L 74, s. 21) kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti J. L. Cruz Vilaça, tuomarit D. P. M. Barrington, A. Saggio, C. P. Briët ja J. Biancarelli,

kirjaaja: H. Jung,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 16.6.1992 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteen perustana olevat tosiseikat, riidan kohteena oleva päätös ja asian käsittelyn yleinen kulku

1 Sellaisten tarkastusten perusteella, jotka suoritettiin 13. ja 14.10.1983 polypropyleenialalla 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (ETY:n perustamissopimuksen [jäljempänä perustamissopimus] 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204, jäljempänä asetus N:o 17) 14 artiklaan perustuvien päätösten nojalla, komissio epäili, että perustamissopimuksen 85 artiklaa oli mahdollisesti rikottu matalatiheyksisen polyetyleenin alalla (jäljempänä LDPE), ja se aloitti tämän asian tutkimisen; komissio suoritti myös erilaisia tarkastuksia kyseisten yritysten tiloissa ja pyysi näiltä erilaisia tietoja.

2 Komissio käynnisti viran puolesta asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan nojalla 24.3.1988 menettelyn 18 LDPE:n tuottajaa vastaan; nämä tuottajat olivat Atochem SA (jäljempänä Atochem), BASF AG (jäljempänä BASF), BP Chemicals Ltd (jäljempänä BP), Bayer AG (jäljempänä Bayer), Chemie Holding AG (jäljempänä Chemie Holding), The Dow Chemical Company (jäljempänä Dow Chemical), DSM NV ja DSM Kunststoffen BV (jäljempänä DSM), Exxon Chemicals International Inc. (jäljempänä Exxon), Enichem SpA (jäljempänä Enichem), Hoechst AG

(jäljempänä Hoechst), Imperial Chemical Industries (jäljempänä ICI), Monsanto Company (jäljempänä Monsanto), Montedison SpA (jäljempänä Montedison), Neste Oy (jäljempänä Neste), Orkem SA (jäljempänä Orkem), Repsol Quimica SA (jäljempänä Repsol), Shell International Chemical Company Ltd (jäljempänä Shell International Chemical), Statoil den Norske Stats Oljeselskap AS (jäljempänä Statoil). Komissio toimitti kaikille näille yrityksille 5.4.1988 neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY (EYVL 1963, 127, s. 2268, jäljempänä asetus N:o 99/63) 2 artiklan 1 kohdassa säädetyn väitetiedoksiannon, jossa se vahvisti, että "mainitut 18 yritystä ovat olleet osallisina perussopimuksessa, joka on täytäntöönpantu ja toteutettu yhteisillä sopimuksilla ja/tai yhdenmukaistetuilla menettelytavoilla, jotka muodostavat yritysten välisen järjestelyn, koska noin vuodesta 1974 vuoden 1984 ja nykyhetken väliseen ajankohtaan asti, joka ei ole tiedossa, kuivan termoplastisen LDPE-tuotteen tuottajat, jotka valmistivat tuotteita yhteisön markkinoille, kokoontuivat säännöllisesti vahvistamaan hintatavoitteet ja/tai vähimmäishinnat, sopimaan kiintiöistä tai määriä koskevista tavoitteista, yhteensovittamaan kaupallista toimintaansa ja valvomaan näiden järjestelyjen toteuttamista".

3 Kaikki, joille väitetiedoksianto oli osoitettu, vastasivat siihen kirjallisesti kesäkuussa 1988. Exxonin väitetiedoksiantoon antaman vastauksen perusteella komissio lopetti kaikki toimenpiteet sitä vastaan. Kaikki muut yritykset, joille väitetiedoksianto oli osoitettu, lukuun ottamatta Shell International Chemicalia, pyysivät kuulemista, joka pidettiin Brysselissä 12.—16.9.1988 ja 19.9.1988. Kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevä neuvoa-antava komitea antoi lausuntonsa komission päätösluonnoksesta 1.12.1988.

4 *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistiin 17.3.1989 ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehty komission päätös 89/191/ETY (IV/31.866, LDPE, EYVL 1989 L 74, s. 21, jäljempänä päätös),

joka annettiin tiedoksi yrityksille helmikuussa 1989. Näin tiedoksi annetussa ja julkaistussa päätöksessä oli seuraavat kolme artiklaa:

"1 artikla

Atochem SA, BASF AG, BP Chemicals Ltd, Bayer AG, Chemie Holding AG, The Dow Chemical Company, DSM NV, Enichem SpA, Hoechst AG, Imperial Chemical Industries plc, Monsanto Company, Montedison SpA, Neste Oy, Orkem SA (aikaisemmin CdF Chimie SA), Repsol Quimica SA, Shell International Chemical Co Ltd ja Statoil — Den Norske Stats Oljeselskap AS — ovat rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklan määräyksiä osallistumalla (tässä päätöksessä ilmoitettuina aikoina) syyskuulta vuodelta 1976 peräisin olevaan sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jonka nojalla LDPE:tä yhteismarkkinoille toimittavat tuottajat osallistuivat säännöllisesti kokouksiin, joissa vahvistettiin "tavoitehinnat" ja "tavoitekiintiöt", suunniteltiin yhdenmukaistettuja aloitteita, joiden tarkoituksena oli nostaa hintoja ja valvoa salaisten sopimusten toteuttamista.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa mainittujen yritysten on lopetettava välittömästi edellä mainitut rikkomukset (jolleivät ne vielä ole sitä tehneet) ja pidättäydyttävä tulevaisuudessa LDPE-alalla kaikista sellaisista sopimuksista tai yhdenmukaistetuista menettelytavoista, joilla voi olla samanlaisia tai samankaltaisia vaikutuksia, mukaan lukien kaikki sellainen tietojenvaihto, joka tavallisesti kuuluu salassapitovelvollisuuden alaisuuteen ja jonka avulla siihen osallistujat saavat suoraan tai välillisesti tietoja tuotannosta, toimituksista, varastojen suuruudesta, myyntihinnoista, toisten tuottajien kuluista tai investointihankkeista, tai joka mahdollistaa sen, että osallistujat voivat seurata kaikkien nimenomaisten tai hiljaisesti tehtyjen sopimusten täytäntöönpanoa tai kaikkia hintoihin tai markkinoiden jakamiseen yhteisön alueella liittyviä yhdenmukaistettuja menettelytapoja. Sellainen yleisten tietojen vaihtamista

koskeva järjestelmä, johon tuottajat ovat sitoutuneet LDPE-alalla, on järjestettävä siten, että siihen eivät kuulu sellaiset tiedot, jotka mahdollistavat tiettyjen määrättyjen tuottajien toiminnan tunnistamisen; yritysten on pidättäydyttävä erityisesti antamasta toisilleen sellaisia lisätietoja, jotka vaikuttavat kilpailuun ja jotka eivät kuulu tällaiseen järjestelmään.

3 artikla

Tässä päätöksessä luetelluille yrityksille määrätään 1 artiklassa todetun rikkomisen vuoksi sakkoa seuraavasti:

i) Atochem SA: sakkoa 3 600 000 ecua;

ii) BASF AG: sakkoa 5 500 000 ecua;

iii) BP Chemicals Ltd: sakkoa 750 000 ecua;

iv) Bayer AG: sakkoa 2 500 000 ecua;

v) Chemie Holding AG: sakkoa 500 000 ecua;

vi) The Dow Chemical Company: sakkoa 2 250 000 ecua;

vii) DSM NV: sakkoa 3 300 000 ecua;

viii) Enichem SpA: sakkoa 4 000 000 ecua;

ix) Hoechst AG: sakkoa 1 000 000 ecua;

x) Imperial Chemical Industries plc: sakkoa 3 500 000 ecua;

xi) Montedison SpA: sakkoa 2 500 000 ecua;

xii) Monsanto Company: sakkoa 150 000 ecua;

xiii) Neste Oy: sakkoa 1 000 000 ecua;

xiv) Orkem SA: sakkoa 5 000 000 ecua;

xv) Repsol Quimica SA: sakkoa 100 000 ecua;

xvi) Shell International Chemical Co Ltd: sakkoa 850 000 ecua;

xvii) Statoil — Den Norske Stats Oljeselskap AS: sakkoa 500 000 ecua."

5 Päätöksessä tarkoitetut 17 yritystä, lukuun ottamatta BP:tä, nostivat 30.3.1989 ja 10.5.1989 välisenä aikana kumoamiskanteen yhteisöjen tuomioistuimessa. Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta 24 päivänä lokakuuta 1988 tehdyn neuvoston päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom

(EYVL L 319, s. 1) 3 artiklan 1 kohdan ja 14 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuin siirsi 15.11.1989 antamallaan määräyksellä nämä kanteet käsiteltäviksi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

6 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (toinen jaosto) liitti 8.12.1989 antamallaan määräyksellä pääasiaan komission esittämän prosessiväitteen, joka koski Shell International Chemicalin nostaman kanteen T-103/89 tutkittavaksi ottamista.

7 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kehotti 3.12.1991 tekemällään prosessinjohtotoimella komissiota toimittamaan toisaalta 21.12.1988 pidetystä komissaarien kollegion kokouksesta laaditun pöytäkirjan sekä toisaalta päätöksen tekstin, sellaisena kuin komissaarien kollegio sen hyväksyi.

8 Ensimmäinen tuomioistuimen työjärjestyksen 64 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu käsittelyä valmistava kokous pidettiin 11.12.1991.

9 Kirjallisen käsittelyn päättyessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toisen jaoston puheenjohtajan 22.1.1992 antamalla päätöksellä asiat T-80/89, T-81/89, T-83/89, T-87/89, T-88/89, T-90/89, T-93/89, T-95/89, T-97/89, T-99/89, T-100/89, T-101/89, T-103/89, T-105/89, T-107/89 ja T-112/89 päätettiin yhdistää suullista käsittelyä varten.

10 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määräsi 10.3.1992 asian selvittämistoimia koskevassa päätöksessään komission toimittamaan kaikilla niillä kielillä, joilla

päätös oli tehty, "oikeaksi todistetun jäljennöksen ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehdystä komission päätöksestä (IV/31.866, LDPE), sellaisena kuin komissaarien kollegio oli sen hyväksynyt 21.12.1988 pidetyssä kokouksessaan ja sellaisena kuin se oli saatettu todistusvoimaiseksi komission työjärjestyksessä määrätyin edellytyksin".

11 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kehotti 2.4.1992 tekemällään prosessinjohtotoimella kantajia antamaan komission toimittamia asiakirjoja koskevat huomautuksensa 10.3.1992 tehdystä asian selvittämistoimia koskevasta päätöksestä, ottaen huomioon ensimmäisen oikeusasteen asiassa BASF ym. vastaan komissio 27.2.1992 antaman tuomion (ns. PVC-asia) (T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 ja T-104/89, Kok. 1992, s. II-315).

12 Toinen käsittelyä valmistava kokous pidettiin 15.5.1992.

13 Suullinen käsittely pidettiin 16.6.1992.

14 Kun asianosaisia oli kuultu näissä asioissa suullisessa käsittelyssä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että edellä mainituissa asioissa oli syytä julistaa yhteinen tuomio.

Asianosaisten vaatimukset

15 Kantajat vaativat kanteissaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— ensisijaisesti kumoaa ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehdyn komission päätöksen (IV/31.866, LDPE) ja toissijaisesti kumoaa kyseisen päätöksen 3 artiklassa asetetun sakon tai vähentää sitä;

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Lisäksi Montedison vaatii, että komissio velvoitetaan korvaamaan sille toisaalta hallinnollisesta menettelystä aiheutuneet kulut ja toisaalta päätöksen täytäntöönpanosta aiheutuneet vahingot.

16 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää Shell International Chemicalin nostaman kanteen liian myöhään nostettuna ja jättää sen tämän vuoksi tutkittavaksi ottamatta;

— hylkää muut kanteet perusteettomina;

— velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

17 Täydentäessään kanteissa, joilla asia saatettiin vireille tuomioistuimessa, alussa esittämiään vaatimuksia kantajat vaativat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 2.4.1992 esittämän pyynnön perusteella antamissaan huomautuksissa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— julistaa kantajille tiedoksi annetun ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 17.3.1989 otsikon "ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehty komission päätös (89/191/ETY) (IV/31.866 — LDPE)" alla julkaistun asiakirjan (EYVL L 74, s. 21—44) mitättömäksi;

— toissijaisesti kumoaa tämän asiakirjan;

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määräämät prosessinjohtotoimet ja asian selvittämistoimet

A — *Asianosaisten kirjalliset perustelut, joiden perusteella yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti prosessinjohtotoimista 3.12.1991*

18 BASF vetoaa kanteensa A osan IV kohdassa "Perusteluvelvollisuuden rikkominen riidan kohteena olevan päätöksen hyväksymishetkellä" yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 131/86, Yhdistynyt kuningaskunta vastaan neuvosto, 23.2.1988 antamaan tuomioon (Kok. 1988, s. 905, ns. asiassa munivat kanat annettu tuomio) perustellakseen sitä, että perustamissopimuksen 190 artiklassa velvoitetaan komissio perustelemaan tekemänsä päätökset; nämä perustelut ovat erottamaton osa päätöstä. Tämän perusteella kantaja katsoo, että päätös on kumottava, jos sitä ei ole perusteltu taikka jos sen perustelut ovat riittämättömät tai epätäydelliset päätöksen tekohetkellä taikka jos näitä perusteluja muutetaan päätöksen tekemisen jälkeen.

19 Kantaja toteaa tässä asiassa, että tiedoksi annettu päätös on päivätty 21.12.1988 ja siihen liittyy 5.1.1989 päivätty saatekirje, jossa on allekirjoitus "komission puolesta, Peter Sutherland, komission jäsen". Kirjeestä käy kuitenkin ilmi, että komissio on lähettänyt kantajalle 21.12.1988 sähkeen, jossa se väittää tehneensä päätöksen 22.12.1988. Sulkematta täysin pois sitä mahdollisuutta, että kyseessä on aineellinen virhe, kantaja korostaa, että 21.12.1989 päätöksen perusteluja ei joko ollut olemassa tai ne olivat erilaiset kuin tiedoksi annetussa päätöksessä. Väitteidensä tueksi kantaja esittää, että vastauksena sen 21.12.1988 ja tiedoksiantopäivän eli 3.2.1989 välisenä aikana esittämään pyyntöön, komission asiamiehet olivat vastanneet sille, että päätöksen saksankielistä versiota ei ollut käytettävissä ja tämän vuoksi sitä ei voitu antaa tiedoksi. Kantajan mukaan päätöksen tekemisen ja sen tiedoksi antamisen välinen aika osoittaa, että päätöksen perusteluja oli muotoiltu uudelleen. Tämän vuoksi päätös on kumottava.

20 Koska komissio osoitti, että päätös tehtiin englanniksi, ranskaksi ja saksaksi laadittujen tekstien perusteella, kantaja korostaa vastauksessaan, että sekä yhteisöjen toimielinten välistä toimivallan jakoa koskevien sääntöjen nojalla että perustamissopimuksen 235 artiklan oikean tulkinnan nojalla komissio ei voinut valtuuttaa kilpailuasioista vastaavaa komission jäsentä tekemään päätöstä muilla todistusvoimaisilla kielillä. Näiden kysymysten selvittämiseksi kantaja pyytää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin velvoittaa komission toimittamaan 21.12.1988 tehdyn päätöksen luonnokset ja saattamaan ne asianosaisten saataville.

21 Kanteessaan Bayer päättelee päätöksen tekemisen, joka tapahtui vähän ennen toimivaltaisen komissaarin toimikauden päättymistä, ja päätöksen tiedoksiantamisen, joka tapahtui 10.2.1989, välillä kuluneen ajan perusteella, että päätöksen perustelut eivät olleet vielä 21.12.1988 valmiita. Kantaja kuitenkin katsoo, että perustelut ovat erottamaton osa päätöstä ja että asetuksen N:o 17 3 ja 15 artiklan nojalla tehdyn

päätöksen pätevyyden yksi edellytys on, että se annetaan yhtenä kokonaisuutena siten, että siihen kuuluvat sekä perustelut että päätösosa. Lisäksi kantaja toteaa, että sen jälkeen kun perustelut on vahvistettu, niitä ei voi enää korjata, vaikka se olisikin tarpeen. Viittaamalla kanteensa tueksi edellä mainitussa asiassa munivat kanat annettuun tuomioon kantaja katsoo, että komission tekemä päätös on kumottava, jos päätöksen perusteluja ei ollut lopullisesti vahvistettu sen tekemishetkellä. Näin ollen kantaja ehdottaa, että komissio velvoitetaan toimittamaan päätösluonnos, sellaisena kuin komissaarien kollegio oli sen hyväksynyt.

22 Kanteessaan Atochem epäilee sitä, vastaako tiedoksi annettu teksti komission hyväksymää tekstiä, kun otetaan huomioon aika, joka kului päätöksen tekemistä koskevasta sähkeestä siihen, kun päätös annettiin tiedoksi.

23 Enichem toteaa kanteessaan, että päätöksen tekemisen ja sen tiedoksi antamisen välillä on kulunut niin pitkä aika, ettei tiedoksi annettu ja julkaistu teksti voi vastata hyväksyttyä tekstiä, mikä aiheuttaa sen, että asianosaisille tiedoksi annettu päätös on kumottava. Enichem pyytää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta, että se kehoittaa komissiota toimittamaan komission työkielellä tekstin, jonka perusteella komissio teki päätöksen 21.12.1988. Enichem korostaa lisäksi, että päätös on tehty ennen komission kantajien kuulemisen perusteella laaditun pöytäkirjan lopullista vahvistamista, mikä tapahtui vasta 13.2.1989. Kantaja korostaa, että tämän vuoksi neuvoa-antava komitea, komissaarien kollegio tai kilpailuasioista vastaava komission jäsen ei voinut tietää lopullisesta kantajien kuulemisen perusteella laaditusta pöytäkirjasta, joten kuulemisella komissiossa ei ollut minkäänlaista merkitystä.

24 Hoechst katsoo kanteessaan ja vastauksessaan, että päätöksen perusteluissa on perustamissopimuksen 190 artiklan mukaisesti selvitettävä päätöstä tukevat keskeiset oikeuskohdat ja tosiseikat. Näiden perustelujen on myös oltava olemassa

päätöksen hyväksymishetkellä. Perustamissopimuksen 190 artiklan vastaista on tehdä näihin perusteluihin muutoksia jälkikäteen, vaikka nämä olisivatkin vain oikeinkirjoituksen korjauksia (ks. edellä mainitussa asiassa munivat kanat annettu tuomio). Kantaja katsoo, että tässä asiassa on syytä katsoa, että näitä periaatteita ei ole noudatettu. Lisäksi kantaja huomauttaa, että se sai 21.12.1988 komissiolta sähkeen, jossa oli päätöksen päätösosa, mutta ei sen perusteluja, ja jossa vedottiin 22.12.1988 tehtyyn päätökseen. Kantaja katsoo, että muiden yritysten, joille päätös oli myös osoitettu, sille toimittamien tietojen perusteella on perusteltua epäillä vakavasti sitä, onko komissio toiminut sellaisen täydellisen päätösesityksen pohjalta, jossa on tarvittavat perustelut todistusvoimaisella kielellä. Kantaja vaatii tämän vuoksi, että komissiota kehotettaisiin toimittamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle päätösluonnos, jonka perusteella komissio teki varsinaisen päätöksen 21.12.1988. Komission puolustuksen perusteella kantaja päättelee, ettei päätöstä ole tehty espanjan, italian ja hollannin kielellä. Kantajan mukaan päätös olisi kuitenkin pitänyt tehdä kaikilla niillä kielillä, joita kantajat, joille päätös oli osoitettu, käyttävät. Tämän vuoksi kantaja esittää "ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle kysymyksen sen selvittämiseksi, olisiko komission päätös pitänyt tehdä vastaavien tekstien perusteella". Kantaja katsoo lisäksi, että ottaen huomioon komission vastauksessaan esittämän tosiseikkojen yhteenvedon, herää kysymys, voiko kilpailuasioista vastaava komission jäsen pätevästi tehdä tai onko tämä voinut pätevästi tehdä päätöksen muilla todistusvoimaisilla kielillä, kun hänen toimikautensa päättyi 5.1.1989 eli 11 päivää ennen kuin käännökset toimitettiin komission pääsihteeristölle. Kantaja päättelee tämän vuoksi, että "päätös, joka olisi pitänyt tehdä yhtenä päätöksenä kaikkien niiden osalta, joille se on osoitettu, on kokonaisuudessaan riidanalainen".

25 Chemie Holding korostaa osaltaan vetoamalla myös edellä mainitussa asiassa munivat kanat annettuun tuomioon, että perustamissopimuksen 190 artiklan nojalla päätöksen perustelut ovat päätöksen erottamaton osa, vaikka tässä tapauksessa perustelujen lopullinen versio ei ollut vielä käytettävissä 21.12.1988; silloin oli käytettävissä ainoastaan toimivaltaisen esittelijän laatima luonnos, jota myöhemmin muutettiin ja joka käännettiin myöhemmin saksan kielelle. Näin ollen kantaja katsoo, ettei komissio ole tehnyt päätöstä pätevällä tavalla.

26 Vastauksena näihin erilaisiin perusteluihin komissio, joka vastineessaan ja vastauksessaan on sitä mieltä, että tämä päätöksen tekomenettelyssä tapahtunutta väitettyä virhettä koskeva peruste on täysin perusteeton eikä sen tueksi voida esittää mitään vakavasti otettavia tekijöitä, toteaa, että komissaarien kollegio käsitteli päätösluonnoksia kuudella kielellä eli englanniksi, espanjaksi, hollanniksi, italiaksi, ranskaksi ja saksaksi; komission istunnosta nro 945 laaditusta pöytäkirjasta käy ilmi, että päätös tehtiin kolmella kielellä eli englanniksi, ranskaksi ja saksaksi ja että komissaarien kollegio antoi kilpailuasioista vastaavan komissaarin tehtäväksi päätöksen tekemisen muilla todistusvoimaisilla kielillä; tällainen valtuutus oli tuolloin voimassa olleen komission työjärjestyksen 27 artiklan mukainen, minkä yhteisöjen tuomioistuin on myös todennut asiassa 5/85, AKZO vastaan komissio, 23.9.1986 antamassaan tuomiossa (Kok. 1986, s. 2585, 40 kohta). Komission mukaan tällaiseen valtuutukseen kuuluu väistämättä myös mahdollisuus tehdä tarvittavia kielellisiä yhdenmukaistamistoimia. Komissaarien kollegion käsittelyn jälkeen päätös käännettiin niille kolmelle viralliselle kielelle, joita ei vielä ollut käytettävissä eli kreikaksi, portugaliksi ja tanskaksi. Nämä käännökset toimitettiin pääsihteerille 16.1.1989, jolloin käytettävissä olleet, kaikilla yhteisön virallisilla kielillä olevat päätöksen eri versiot lähetettiin lingvisti-juristien tarkastettaviksi yhdenmukaistamista varten. Tämä yhdenmukaistaminen saatiin päätökseen tammikuun lopulla 1989. Komissio täsmentää, että se voi tarvittaessa toimittaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle asiakirjat, joihin se viittaa kirjelmissään. Komissio lisää, että toimivaltaa ei ollut siirretty nimenomaisesti Peter Sutherlandille vaan kilpailuasioista vastaavalle komission jäsenelle.

27 Tässä tilanteessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, joka oli saanut nämä erilaiset kirjalliset perustelut ja joka joutui vastatakseen kantajien esittämiin perusteisiin vertaamaan toisaalta kantajille tiedoksi annettua ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistua asiakirjaa ja toisaalta hyväksyttyä asiakirjaa siinä muodossa kuin komissio sen esitti, kehotti asian selvittämistoimien yhteydessä (ks. edellä mainitussa asiassa AKZO annettu tuomio) 3.12.1991 prosessinjohtotoimena komissiota toimittamaan toisaalta 21.12.1988 pidetystä komissaarien kollegion kokouksesta laaditun pöytäkirjan ja toisaalta päätöksen tekstin, sellaisena kuin komissaarien kollegio oli sen hyväksynyt.

28 Prosessinjohtotoimiin antamansa vastauksen, joka toimitettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 10.2.1992, liitteinä 4 ja 5 komissio toimitti

a) 21.12.1988 pidetystä komissaarien kollegion kokouksesta nro 945 ranskaksi laaditun pöytäkirjan (COM(88) PV 945, lopullinen) sivut 41—43. Tähän pöytäkirjaan liittyi kansilehti, josta kävi toisaalta ilmi, että sivut 41—43 kuuluvat 60-sivuisen kokouspöytäkirjan I osaan, ja toisaalta, että komissaarien kollegio oli hyväksynyt tämän pöytäkirjan 22.12.1988. Ensimmäisellä sivulla oli komission puheenjohtajan ja pääsihteerin allekirjoitukset. Komission pääsihteeri oli todistanut oikeaksi toimitetun jäljennöksen ja sen yläosassa oli hänen leimansa.

b) otteen 19.12.1988 päivätystä asiakirjasta nro SEC(88) 2033 (EYVL 945, 15 kohta), joka oli otsikoitu "tiedoksi komission jäsenille" ja johon liittyi liite III, jonka nimi oli "modifications to be included in point 27 — PVC, in point 34 — LDPE" (27 kohtaan — PVC ja 34 kohtaan — LDPE tehtävät muutokset);

c) kolme päätösluonnosta, jotka oli päivätty 14.12.1988 ja laadittu englannin, ranskan ja saksan kielellä ja joiden numero oli C (88) 2498.

29 Toiseen edellä mainituista asiakirjoista (SEC(88) 2033) liittyvissä kansilehden selityksissä komissio korosti, että ilmaisusta "jollei tekstiin mahdollisesti tehtävistä muutoksista muuta johdu, vrt. oheinen liite III" kävi ilmi, että kabinettien päälliköt olivat hyväksyneet LDPE-päätöksen 34 kohtaan lisättävän uuden kohdan tekstin ja että se oli annettu komissaarien hyväksyttäväksi yhdessä muun päätösluonnoksen kanssa. Edelleen komissio täsmensi, että komission istunnosta laaditussa pöytäkirjassa viitataan kabinettien päälliköiden kokouksesta laadittuun pöytäkirjaan, eikä mikään komission istunnosta laaditussa pöytäkirjassa viittaa siihen, ettei kabinettien päälliköiden antamia suosituksia olisi täysin noudatettu. Komission mukaan

tämä osoitti, että täydentävä kohta oli todellakin annettu komission hyväksyttäväksi, ja tämä oli sen hyväksynyt 21.12.1988 pidetyssä kokouksessaan.

30 Asiakirjasta nro C (88) 2498, jonka englannin-, ranskan- ja saksankielinen päätösluonnos annettiin komissaarien kollegion hyväksyttäväksi, komissio toteaa, että espanjan-, hollannin- ja italiankieliset versiot olivat todellakin käytettävissä 21.12.1988 ja että tätä seikkaa ei voida myöskään kiistää sillä, että nämä päätöksen versiot saapuivat kielellisestä tarkastuksesta vastaavaan yksikköön vasta 16.1.1989. Komission mukaan sen sisäisen käytännön mukaisesti päätöksen yhdeksän erikielistä versiota lähetettiin samanaikaisesti kielelliseen tarkastukseen. Lisäksi komissio totesi, että tässä tapauksessa myöhästyminen johtui ainoastaan siitä, että kreikan-, portugalin- ja tanskankieliset versiot olivat käytettävissä vasta tammikuun puolivälissä 1989 (komission 6.2.1992 antaman vastauksen liitteen 5 kansilehti).

B — *Olosuhteet, joiden perusteella yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti prosessinjohtotoimista 10.3.1992*

31 Komissio totesi kirjelmissään, jotka vahvistettiin suullisessa käsittelyssä, että 21.12.1988 komissaarien kollegion käsiteltäväksi toimitettiin toinen päätösluonnos, joka koski perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta vinyylipolykloridialalla (päätös 89/190/ETY [IV-31.865, PVC]). Tämän osalta komissio totesi, että PVC-alaa koskevassa päätöksessä ja tässä päätöksessä oli kyse lähes samanlaisista rikkomuksista ja että nämä olivat paljastuneet tarkastuksissa; myös hallinnollisen menettelyn eri vaiheet olivat edenneet samalla tavoin. Lisäksi on syytä todeta, että kantajat olivat sekä kirjelmissään että suullisen käsittelyn aikana vedonneet tämän riita-asian sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun

edellä mainitun PVC-asian samankaltaisuuksiin. PVC-asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antoi seuraavan tuomiolauselman:

"1) Kantajille tiedoksi annettu asiakirja, joka on julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* N:o L 74, 17.3.1989 (s. 1) ja jonka nimi on 'ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehty komission päätös 89/190/ETY (IV-31.865, PVC)', julistetaan mitättömäksi.

2) Kanteet jätetään tutkimatta.

3) Komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut."

32 Ottaen toisaalta huomioon näiden kahden riita-asian todetut ja hyväksytyt samankaltaisuudet ja toisaalta komission edellä mainittuihin prosessinjohtotoimiin vastauksena toimittamat asiakirjat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määräsi 10.3.1992 "komission toimittamaan viimeistään tiistaihin 31.3.1992 kello 12:een mennessä oikeaksi todistetun jäljennöksen ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehdystä komission päätöksestä (89/191/ETY) (IV/31.866, LDPE), sellaisena kuin komissaarien kollegio oli sen hyväksynyt 21.12.1988 pidetyssä kokouksessaan ja sellaisena kuin oli saatettu todistusvoimaiseksi komission työjärjestyksessä määrätyin edellytyksin ja sellaisina erikielisinä versioina, joilla tämä päätös tehtiin".

33 Komissio toimitti 31.3.1992 oikeudenkäyntiasiakirjoihin oikeaksi todistetun jäljennöksen asiakirjasta, jonka se katsoi olevan ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehdyn komission päätöksen (IV/31.866, LDPE), kuudella todistusvoimaisella kielellä eli englanniksi, espanjaksi, hollanniksi, italiaksi, ranskaksi ja saksaksi. Tämän asiakirjan kaikkien kieliversioiden kansilehdessä oli tuolloin voimassa olleen komission työjärjestyksen 12 artik-

lan mukaisesti tehty merkintä todistusvoimaiseksi saattamisesta. Tätä merkintää ei ollut päivätty. Se oli tehty ranskan kielellä ja siinä ilmoitettiin, että "komissio teki päätöksen Brysselissä 21.12.1988 pidetyssä 945:nnessä kokouksessaan". Lisäksi on syytä todeta, että kaikissa kieliversioissa todistusvoimaiseksi saattamista koskevassa merkinnässä ilmoitettiin kyseisen asiakirjan sivumäärä. Lisäksi kaikissa kieliversioissa todistusvoimaiseksi saattamista koskevan merkinnän jälkeen oli komission puheenjohtajan ja pääsihteerin allekirjoitukset ja jokaisella kansilehdellä oli lisäksi pääsihteerin leima.

34 Komissio totesi 31.3.1992 päivätyssä kirjeessään, joka oli liitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitettuihin asiakirjoihin, että toimitetut tekstit vastasivat niitä tekstejä, jotka oli annettu tiedoksi kantajille, ja että niissä oli siten lingvisti-juristien tekemät kielelliset korjaukset. Kansilehti oli oikeaksi todistettu jäljennös komission työjärjestyksen 12 artiklan mukaisesti tehdystä todistusvoimaiseksi saattamisesta. Komissio myönsi samassa kirjeessä, että todistusvoimaiseksi saattaminen oli tehty myöhemmin ja että se tehtiin ainoastaan sen vuoksi, että komissio olisi voinut noudattaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määräystä.

35 Lisäksi tämän osalta on syytä muistaa, että komissio katsoi 3.12.1991 tehtyyn prosessinjohtotoimeen antamassaan vastauksessa, että päätöksen, sellaisena kuin se oli annettu tiedoksi kantajille, tekstin todistusvoimaisuuden takaa toisaalta se, että komission kokouksesta laaditun pöytäkirjan oli allekirjoittanut komission puheenjohtaja ja pääsihteeri, ja toisaalta se, että pääsihteeri oli allekirjoittanut päätöksen viimeisen sivun. Lisäksi komissio katsoo vetoamalla yhteisöjen tuomioistuimen asioissa 97/87—99/87, Dow Chemical Iberica ym. vastaan komissio, 17.10.1989 antamaan tuomioon (Kok. 1989, s. 3165, 59 kohta), ettei ole olemassa sellaista säännöstä, joka velvoittaisi kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen allekirjoittamaan tiedoksi annettavan päätöksen, mutta että tämä voi sitä vastoin tyytyä allekirjoittamaan saatekirjeen (komission 6.2.1992 päivätyn vastauksen liitteen 4 kansilehti).

C — 2.4.1992 tehty prosessinjohtotoimi ja kantajien kirjalliset huomautukset komission toimittamien asiakirjojen perusteella tehtävistä päätelmistä

36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lähetti 2.4.1992 kantajille edellä tarkastellut komission 10.3.1992 tehtyyn prosessinjohtotoimeen vastauksena toimittamat asiakirjat, joihin liittyivät myös komission selvitykset, ja pyysi niitä kantajista, jotka olivat esittäneet väitteen päätöksen erikielisten versioiden välisistä eroista sekä komissiolla kyseisenä päivänä olleen päätösluonnoksen ja kaikille kantajille tiedoksi annetun päätöksen välisistä eroista, ilmoittamaan tuomioistuimelle, halusivatko nämä edelleen ottaen huomioon komission toimittamat asiakirjat esittää samat väitteet, jolloin kantajia pyydettiin toimittamaan väitteidensä tueksi synoptinen taulukko, josta kävisi ilmi väitetyt erot hyväksytyn päätöksen ja tiedoksi annetun päätöksen välillä.

37 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyysi myös työjärjestyksen 64 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti kantajia toimittamaan prosessinjohtotoimeen vastauksena toimitettuja asiakirjoja koskevat kirjalliset huomautuksensa ottaen huomioon edellä mainitun PVC-päätöksen.

38 Tämän pyynnön seurauksena BASF, Bayer, Enichem, Chemie Holding, Hoechst, Atochem, Dow Chemical, Neste ja Shell International Chemical toimittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle vertailun heille tiedoksi annetun tekstin ja komissaarien kollegiolle 21.12.1988 hyväksyttäväksi toimitetun tekstin välillä. Kaikista kieliversioista, joita kukin edellä mainituista kantajista oli tarkastellut, kantajat totesivat, että sekä tiedoksi annetun päätöksen perusteluja että päätösosaa oli muutettu komission hyväksyttäväksi saatettuun luonnokseen verrattuna ja että nämä muutokset olivat paljon enemmän kuin pelkkiä kieliopillisia tai lauserakenteen muutoksia, jotka voitaisiin hyväksyä edellä mainitun yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti (asiassa munivat kanat annettu tuomio).

39 Kaikki kantajat totesivat, että riidan kohteena olevan asiakirjan 34 kohtaan oli lisätty uusi alakohta kaikissa todistusvoimaisissa kieliversioissa. Kantajat vetosivat edellä mainitussa PVC-asiassa annetun tuomion 44—47 kohtaan, joka koski samanlaista lisäystä samana päivänä annettuun PVC-alaa koskevaan asiakirjaan, ja katsoivat sen perusteella, ettei komissio ollut pystynyt osoittamaan, että komissaarien kollegio olisi pätevällä tavalla hyväksynyt mainitun alakohdan lisäämisen, mikä muutti merkittävällä tavalla riidan kohteena olevaa päätöstä, jonka teksti vahvistettiin ranskaksi ja englanniksi 19.12.1988 pidetyssä kabinettien päälliköiden ylimääräisessä kokouksessa (Doc SEC(88) 2033).

40 Jotkut kantajista, eli BASF, Hoechst, Bayer, Enichem ja Chemie Holding, vahvistivat tai toistivat esittämänsä väitteen ja toisaalta täydensivät tätä väitettä korostaakseen sitä, että mainitut erot loukkasivat komission hyväksymien asiakirjojen koskemattomuuden periaatetta. Toiset kantajat korostivat sitä, että ottaen huomioon komission toimittamat asiakirjat, he katsoivat, että näiden asiakirjojen koskemattomuuden periaatetta oli loukattu.

41 Lisäksi kaikki kantajat vetosivat huomautuksissaan ensimmäiseen lisäväitteeseen, joka koski asiakirjan antajan puuttuvaa toimivaltaa. Tämä ensimmäinen lisäväite jakautuu kahteen osaan.

42 Ensiksikin kantajat kyseenalaistavat kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen asiallisen toimivallan tehdä tiedoksi annetut ja julkaistut asiakirjat espanjan, italian tai hollannin kielellä.

43 Tämän osalta kaikki kantajat katsovat, että komissaarien kollegio ei koskaan hyväksynyt päätöstä espanjan, hollannin tai italian kielellä, joten 21.12.1988 pidetyssä kokouksessa komissaarien kollegiolla oli käytössään vain englannin-, ranskan- ja

saksankieliset versiot päätösluonnoksesta. Kantajat korostavat, että tuolloin voimassa olleen komission työjärjestyksen 27 artiklan 1 kohdan sanamuotoa ei voida tulkita laajasti eikä kilpailuasioista vastaavaa komission jäsentä voida valtuuttaa päättämään yksin sellaisista riidan kohteena olevan asiakirjan erikielisistä todistusvoimaisista versioista, jotka eivät olleet vielä käytettävissä 21.12.1988 pidetyssä kollegiaalisessa käsittelyssä; näin ollen tällaista valtuutusta ei voida pitää komission työjärjestyksen 27 artiklassa tarkoitettuna valmistelutoimena ja se on vastoin kollegiaalisen päätöksenteon periaatetta.

44 Toiseksi kantajat kyseenalaistavat ensimmäisen lisäväitteen toisessa osassa kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen ajallisen toimivallan hyväksyä kantajille tiedoksi annetut sekä *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistut asiakirjat. Tämän osalta kantajat tarkastellessaan komission selityksiä, jotka koskevat päätöksen tekemismenettelyn etenemistä ja päätöksen tarkastusta, päätyivät siihen, että tämän päätöksen kaikki kieliversiot ovat todellakin olleet käytettävissä vasta 16.1.1989. Kantajat toteavat, että kaikki asiakirjat, sellaisina kuin ne on annettu tiedoksi kaikilla kuudella todistusvoimaisella kielellä, on väistämättä hyväksytty vasta 5.1.1989 jälkeen, jolloin kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen Peter Sutherlandin toimikausi päättyi. Vedoten edellä mainitussa PVC-asiassa annettuun tuomioon kantajat katsovat, että tiedoksi annettujen asiakirjojen loppuun koneella kirjoitettu maininta "Komission puolesta, Peter Sutherland, komission jäsen", vaikka tämä saattaisikin Sutherlandin allekirjoituksen puuttuessa tarkoittaa tämän allekirjoitusta, on väistämättömästi tehty joko tämän toimikauden päättymisen jälkeen tai ennen 5.1.1989, jolloin tiedoksi annettuja ja julkaistuja asiakirjoja ei vielä ollut olemassa. Kantajien mukaan riidan kohteena olevan asiakirjan hyväksyi toisin sanoen virkamies, joka ei ollut ajallisesti toimivaltainen sitä tekemään.

45 Toisen lisäväitteen osalta kantajat toteavat, että huolimatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 10.3.1992 antamasta määräyksestä, jolla komissio määrättiin

toimittamaan asiakirja kaikilla todistusvoimaisilla kielillä, komissio ei ole toimittanut alkuperäisen päätöksen oikeaksi todistettua jäljennöstä, joka olisi pitänyt saattaa todistusvoimaiseksi tuolloin voimassa olleen komission työjärjestyksen 12 artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti, koska näiden mukaan "komission kokouksessa ... hyväksytyt säädökset liitetään todistusvoimaisella kielellä tai kielillä ... Puheenjohtaja ja pääsihteeri saattavat edellä tarkoitetut säädökset todistusvoimaisiksi pöytäkirjan ensimmäiselle sivulle tekemillä allekirjoituksillaan".

46 Kantajat katsovat, että PVC-asiassa annetulla tuomiolla mitättömäksi julistettu asiakirja hyväksyttiin vastaavissa olosuhteissa kuin riidan kohteena oleva asiakirja, ja korostavat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt soveltaa tuossa tuomiossa noudatettua ajattelutapaa tämän tapauksen tosiseikkoihin.

47 Vedoten edellä mainittuun tuomioon kantajat katsovat, että ainoastaan päätöksen todistusvoimaiseksi saattaminen komission työjärjestyksen 12 artiklan määräysten mukaisesti yhdessä sellaisen komission istunnosta laaditun pöytäkirjan kanssa, joka on vahvistettu ja allekirjoitettu komission työjärjestyksen 10 artiklan mukaisesti ja jossa on maininta tämän asiakirjan hyväksymisestä, mahdollistaa ensinnäkin sen, että voidaan varmistua tämän asiakirjan aineellisesta olemassaolosta ja sisällöstä sekä siitä, että tämä asiakirja vastaa komissaarien kollegion tahtoa. Toiseksi, todistusvoimaiseksi saattaminen asiakirjan päiväämisellä ja puheenjohtajan ja pääsihteerin allekirjoituksella mahdollistaa sen, että voidaan varmistua sen antajan toimivallasta. Kolmanneksi, todistusvoimaiseksi saattaminen antaa asiakirjalle sen täytäntöönpanevan luonteen, ja se varmistaa asiakirjan täydellisen saattamisen osaksi yhteisön oikeusjärjestystä.

48 Tämän osalta kantajat eivät hyväksy sitä, että 5.1.1989 päivätty päätöksen saatekirje, jonka oli allekirjoittanut Peter Sutherland, voisi millään tavalla korvata komission työjärjestyksessä määrättyä todistusvoimaiseksi saattamista, joten tällaista kirjettä ei sellaisenaan voida rinnastaa päätökseen.

49 Kantajat esittävät saman huomion "oikeaksi todistettu" -leimasta, johon liittyy komission pääsihteeri Williamsonin päiväämätön allekirjoitus, joka on kaikkien komission 31.3.1992 toimittamien todistusvoimaisten erikielisten versioiden ensimmäisellä sivulla.

50 Kolmannessa lisäväitteessä kantajat eivät myönnä, että sillä, että pääsihteeri ja komission puheenjohtaja Jacques Delors saattoivat nämä 31.3.1992 toimitetut asiakirjat jälkikäteen todistusvoimaisiksi allekirjoituksillaan, olisi oikeudellista merkitystä.

51 Koska komissio myöntää, että mainittu todistusvoimaiseksi saattaminen lisättiin ainoastaan sen vuoksi, että komissio voisi noudattaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 10.3.1992 antamaa määräystä, kantajat katsovat, että todistusvoimaisuusmenettelyn pätevyyden edellytyksenä on, että todistusvoimaiseksi saattaminen tehdään ennen kuin asiakirja annetaan tiedoksi niille, joille se oli osoitettu, ja että asiakirjojen varustaminen tällaisella todistusvoimaiseksi saattamisella myöhässä ja vasta jälkikäteen oikeastaan lisää jo olemassa olevaa epäselvyyttä siitä, milloin riidan kohteena oleva asiakirja on hyväksytty ja mikä sen sisältö on.

52 Tämän osalta jotkut kantajat painottivat sitä, että tätä myöhässä tapahtunutta asiakirjojen todistusvoimaiseksi saattamista ei ollut päivätty ja että kaikki päätöksen erikieliset versiot varustettiin samalla todistusvoimaiseksi saattamisella ranskaksi, vaikka kantajien mukaan komission työjärjestyksen mainitun määräyksen mukaan todistusvoimaiseksi saattaminen olisi pitänyt tehdä kaikilla niillä kielillä, joilla kyseinen päätös tehtiin.

53 Lopuksi kantajat esittivät neljännen lisäväitteen, jonka mukaan asianmukaisesti tehdyn ja todistusvoimaisen päätöksen puuttuessa riidan kohteena olevaa asiakirjaa ei ollut saatettu pätevällä tavalla tiedoksi.

Tutkittavaksi ottaminen

Kanteen T-103/89, Shell International Chemical vastaan komissio, tutkittavaksi ottaminen

Asianosaisten perustelut

54 Komissio on esittänyt Shell International Chemicalin kanteen (T-103/89) tutkimista koskevan väitteen, joka perustuu siihen, että kanne on nostettu kahden kuukauden ja kymmenen päivän määräajan jälkeen; yrityksellä oli tämä määräaika perustamissopimuksen 173 artiklan kolmannen kohdan ja yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen määräajan pidentämistä pitkien etäisyyksien vuoksi koskevan liitteen II määräysten mukaisesti.

55 Tutkimatta jättämistä koskevan väitteen tueksi komissio esittää sellaisen kirjatun kirjeen vastaanottotodistuksen, jonka ovat allekirjoittaneet ja päivänneet Yhdistyneen kuningaskunnan postiviranomaiset ja josta käy ilmi, että päätös on annettu tiedoksi kantajana olevalle yritykselle lauantaina 11.2.1989. Komissio toteaa, että kun sovelletaan kanteen määräaikojen laskutapaa, joka perustuu erityisesti yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 152/85, Misset vastaan neuvosto, 15.1.1987 antamaan tuomioon (Kok. 1987, s. 223), jonka mukaan kalenterikuukausina ilmaistu määräaika päättyy kyseisen kuukauden sinä päivänä, jolla on sama numero kuin sillä päivällä, josta määräaika alkaa kulua; tässä tapauksessa kantajan kanteen määräaika eli kaksi kuukautta ja kymmenen päivää, päättyi perjantaina 21.4.1989 kello 24. Kanne, joka esitettiin maanantaina 24.4.1989, on nostettu näin ollen liian myöhään.

56 Tutkimista koskevaan väitteeseen liittyvissä huomautuksissaan kantaja ei kiellä sovellettavaa kanteen määräaikaa eikä myöskään komission käyttämää määräajan laskutapaa. Kantaja kiistää kuitenkin sen, että päätös olisi annettu sille tiedoksi lauantaina 11.2.1989. Kantaja vakuuttaa, että postin virkamies varusti sille, jolle

asiakirjat oli osoitettu, tarkoitetun ilmoituksen virheellisesti 11.2.1989 päivän leimalla, mikä oli päivä, jolloin riidan kohteena olevat asiakirjat saapuivat postitoimistoon. Lisäksi kantaja vakuuttaa, että posti toimitettiin sille ja siten myös päätös annettiin tiedoksi sille vasta maanantaina 13.2.1989. Näiden väitteiden tueksi kantaja on toimittanut muun muassa valan nojalla annetun todistuksen, jonka oli allekirjoittanut Kaakkois-Lontoon postipiirin asiakaspalvelupäällikkö.

57 Täydentävissä huomautuksissaan komissio myöntää, että kantaja on esittänyt ensi näkemältä luotettavalta vaikuttavaa todistusaineistoa, jonka perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin saattaa hylätä postin vastaanottoilmoituksen todistusaineistona.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

58 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeudenkäyntimääräaikoja koskevien yhteisön sääntöjen tiukka soveltaminen vastaa oikeusvarmuuden vaatimuksia ja tarvetta välttää kaikkea syrjintää tai mielivaltaista kohtelua oikeushallinnossa (asia 42/85, Cockerill-Sambre v. komissio, tuomio 26.11.1985, Kok. 1985, s. 3749, 10 kohta). Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kanteiden määräaikoja eivät voi myöskään määrätä tuomarit taikka asianosaiset, ja ne liittyvät valtion oikeusjärjestyksen perusteisiin (asia T-12/90, Bayer v. komissio, tuomio 29.5.1991, Kok. 1991, s. II-219, sekä asia C-195/91 P, tuomio 15.12.1994, sitä ei ole vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

59 Sen määrittelemisessä, mikä on päätöksen tiedoksi antamisen päivämäärä, josta alkaa kulua kanteen nostamiselle asetettu perustamissopimuksen 173 artiklan kolmannen kohdan mukainen määräaika, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätös on annettu asianmukaisella tavalla tiedoksi silloin, kun päätös on ilmoitettu sille, jolle se on osoitettu, ja tämä on saanut päätöksestä tiedon. Tämän perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

katsoo, että oikeuskäytännön mukaan kirjatun kirjeen lähettäminen vastaanottoilmoituksin katsotaan asianmukaisella tavalla tehdyksi tiedonannoksi, koska sen perusteella on mahdollista määritellä varmasti, milloin määräaika alkaa kulua (ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Bayer v. komissio antama tuomio).

60 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa komission toimittaman postin vastaanottoilmoituksen tarkastelun perusteella, että kohdassa "päivä ja vastaanottajan allekirjoitus" lukee 11.2.1989, mutta siinä ei ole allekirjoitusta. Lisäksi Kaakkois-Lontoon postipiirin asiakaspalvelupäällikön valanehtoisen todistuksen sekä siihen liittyvien asiakirjojen perusteella voidaan riittävän selvästi osoittaa, että postin virkailija on todellakin varustanut asiakirjat virheellisesti päivämäärällä 11.2.1989, silloin kun asiakirjat ovat saapuneet Lontoon postitoimistoon, eikä tätä päivämäärää ole merkinnyt kantajan edustaja silloin kun asiakirjat toimitettiin sille. Tämän vuoksi postin vastaanottoilmoituksessa olevat tiedot asiakirjojen toimittamisesta vastaanottajalle ovat virheelliset, eikä niitä voida sen vuoksi hyväksyä todistusaineistona.

61 Kantajan toimittama todistusaineisto, ja erityisesti postin edustajan valan nojalla antama todistus, vahvistaa osaltaan, että riidan kohteena olevan päätöksen sisältävä posti toimitettiin kantajalle maanantaina 13.2.1989. Näin ollen päätös annettiin perustamissopimuksen 173 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitetulla tavalla tiedoksi kantajalle tuona päivänä.

62 Kun sovelletaan laskutapaa, jota yhteisöjen tuomioistuin on käyttänyt edellä mainitussa asiassa Misset vastaan neuvosto annetussa tuomiossa, kantajalla ollut kahden kuukauden ja kymmenen päivän määräaika kului umpeen 23.4.1989. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa kuitenkin, että 23.4.1989 oli sunnuntai ja että tuolloin voimassa olleen yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 80 artiklan 2 kohdan mukaisesti, jos määräaika päättyy sunnuntaina, päättymispäivä siirtyy seuraavaan arkipäivään. Tämän vuoksi on katsottava, että kantajan kanne, joka saapui yhteisöjen tuomioistuimeen maanantaina 24.4.1989, toimitettiin määräajassa.

63 Näin ollen kanne T-103/89 tutkitaan.

Niiden lisäväitteiden tutkiminen, jotka kantajat ovat esittäneet 2.4.1992 tehdyn prosessinjohtotoimen perusteella toimittamissaan huomautuksissa

64 Kuten edellä todettiin, kantajat esittivät neljä uutta väitettä huomautuksissaan, jotka ne toimittivat 2.4.1992 tehdyn prosessinjohtotoimen perusteella. Nämä huomautukset koskivat komission 10.3.1992 tehtyyn prosessinjohtotoimeen vastauksena toimittamista asiakirjoista tehtäviä johtopäätöksiä.

65 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan mukaisesti vetoaminen uusiin perusteisiin asian käsittelyn kuluessa on kiellettyä, elleivät nämä perustu asian käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudelliseen perusteeseen.

66 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin toteaa, että kaikki neljä uutta väitettä perustuvat tosiseikkoihin, jotka liittyvät komission sisäiseen toimintaan ja jotka vastaaja on esittänyt asian käsittelyn aikana, erityisesti vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemään prosessinjohtotoimeen.

67 Tästä seuraa, että kantajien neljä uutta lisäväitettä on tutkittava.

Pääasia

Vaatimukset, joilla pyritään siihen, että kantajille tiedoksi annettu asiakirja todetaan mitättömäksi, tai toissijaisesti, että riidan kohteena oleva päätös kumotaan

68 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantajat olivat vaatimustensa tueksi kanteissaan, joilla asia saatettiin vireille, esittäneet kolme väitteiden ryhmää, jotka koskivat perusoikeuksien loukkaamista, olennaisten muotovaatimusten noudattamatta jättämistä, ja sitä, että komissio oli tehnyt harkintansa ja oikeudellisen arviointinsa riittämättömien tai virheellisten tosiseikkojen perusteella perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan osalta. Kuten jo todettiin, kantajat ovat esittäneet 2.4.1992 tehdyn prosessinjohtotoimen perusteella annetuissa huomautuksissaan neljä lisäväitettä.

69 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että ensinnäkin on syytä vastata joihinkin kantajien esittämiin lisäväitteisiin. Ensinnäkin on syytä tarkastella hyväksytyn asiakirjan koskemattomuuden periaatteen loukkaamista koskevaa väitettä, toiseksi asiakirjan antajan toimivallan puuttumista koskevaa väitettä ja kolmanneksi asiakirjan todistusvoimaiseksi saattamista koskevassa menettelyssä tapahtuneita virheitä koskevaa väitettä. Lopuksi neljäntenä seikkana ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkastelee väitettä asiakirjan mitättömyydestä ottaen huomioon kolmen muun väitteen tarkasteluun perustuvat johtopäätökset.

70 Ennen näiden väitteiden tarkastelua on syytä korostaa, että edellä mainitussa PVC-asiassa annetussa tuomiossa oli kyse komission yhteisöjen tuomioistuimeen 29.4.1992 tekemästä valituksesta. Yhteisöjen tuomioistuin kumosi 15.6.1994 antamallaan tuomiolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli tehnyt oikeudellisen virheen julistamalla kyseisen päätöksen mitättömäksi. Yhteisöjen tuomioistuin kumosi kuitenkin päätöksen eli ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä

joulukuuta 1988 tehdyn komission päätöksen 89/190/ETY (IV -31.865, PVC), jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli julistanut mitättömäksi sen vuoksi, että sen tekemisessä oli rikottu olennaisia muotovaatimuksia (asiassa C-137/92 P, komissio v. BASF ym., annettu tuomio, Kok. 1994, s. I-2555).

A — *Hyväksytyn asiakirjan koskemattomuuden periaatteen loukkaamista koskeva väite*

71 Useat kantajat ovat katsoneet, että tiedoksi annettu ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistu asiakirja poikkesi joissain suhteissa hyväksytystä asiakirjasta. Nämä erot, jotka olivat enemmän kuin pelkkiä oikeinkirjoituksen tai lauserakenteen korjauksia, loukkasivat selvästi hyväksytyn asiakirjan koskemattomuuden periaatetta ja aiheuttivat sen, että koko päätös on kumottava (ks. edellä 18—25 kohta).

72 Vaikka komissio myöntää, että muutoksia on tehty kantajien esittämällä tavalla, se toteaa, etteivät nämä muutokset ole vaikuttaneet niiden yritysten oikeuksiin, joita asia koskee, eivätkä yritykset siten voi vedota näihin muutoksiin halutessaan kiistää päätöksen pätevyyden. Komissio arvioi, että ainoastaan tiedoksi annetuilla päätöksillä oli merkitystä yritysten oikeuksien kannalta. Komissio katsoo lisäksi, että kyseiset muutokset olivat joko ainoastaan kieliopillisia tai lauserakenteen muutoksia tai ne perustuivat 19.12.1988 pidetyssä kabinettien päälliköiden ylimääräisessä kokouksessa tehtyihin esityksiin. Perustelujensa tueksi komissio on toimittanut edellä tarkastellut asiakirjat (ks. edellä 26 ja 33 kohta).

73 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että toimivaltaisen viranomaisen hyväksymän asiakirjan koskemattomuuden periaate on olennainen tekijä oikeusvarmuuden ja yhteisön oikeudessa esiintyvien oikeudellisten tilanteiden vakauden kannalta, ja se vaikuttaa sekä yhteisön toimielimiin että oikeussubjekteihin, jotka katsovat, että mainittujen toimielinten päätökset vaikuttavat heidän oikeudelliseen ja aineelliseen tilanteeseensa. Jos tätä periaatetta noudatetaan tiukasti ja ehdotto-

masti, voidaan varmistua siitä, että asiakirjaa voidaan muuttaa sen hyväksymisen jälkeen ainoastaan noudattaen toimivalta- ja menettelytapasääntöjä ja että tämän vuoksi tiedoksi annettu ja julkaistu asiakirja on tarkka jäljennös hyväksytystä asiakirjasta ja noudattaa uskollisesti toimivaltaisen viranomaisen tahtoa.

74 Tässä yhteydessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että yhteisöjen tuomioistuin korosti edellä mainitussa asiassa komissio vastaan BASF antamassaan tuomiossa, että kollegisen päätöksenteon periaatteen noudattamisella komissiossa ja erityisesti sillä, että kaikki komission jäsenet neuvottelevat yhdessä päätöksistä, on merkitystä sellaisille oikeussubjekteille, joille näistä päätöksistä aiheutuu oikeudellisia vaikutuksia, siten, että ne, joille päätökset on osoitettu, voivat olla varmoja siitä, että päätökset on todella hyväksynyt komissaarien kollegio ja että ne vastaavat tarkasti komissaarien kollegion tahtoa (64 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin korosti, että tämä koskee erityisesti sellaisia asiakirjoja, joita voidaan pitää komission asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan ja 15 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla yrityksille tai yritysten yhteenliittymille osoittamina päätöksinä, jotka on tehty kilpailusääntöjen noudattamisen varmistamiseksi ja joilla pyritään toteamaan, että näitä sääntöjä on rikottu, ja joissa annetaan näitä yrityksiä koskevia määräyksiä sekä asetetaan niille taloudellisia seuraamuksia (65 kohta).

75 Samassa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on korostanut myös, että tällaiset päätökset on perusteltava perustamissopimuksen 190 artiklan nojalla ja että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämä määräys edellyttää, että komissio ilmoittaa ne syyt, joihin tehty päätös perustuu, jotta yhteisöjen tuomioistuin voisi valvoa päätöksen laillisuutta ja jotta jäsenvaltiot ja niiden kansalaiset, joita asia koskee, saisivat tietää niistä edellytyksistä, joissa komissio on soveltanut perustamissopimusta (66 kohta).

76 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että kilpailuasiassa annetun tuomion päätösosa voidaan ymmärtää ja sen soveltamisala määrittää ainoastaan perustelujen avulla ja että päätöksen päätösosa ja perustelut muodostavat erotta-

mattoman kokonaisuuden, ja vain komissaarien kollegio voi kollegisen päätöksenteon periaatteen nojalla hyväksyä yhdellä kertaa molemmat. Viittaamalla edellä mainitussa asiassa munivat kanat annettuun tuomioon yhteisöjen tuomioistuin on korostanut, että tämän velvoitteen noudattaminen tarkoittaa sitä, että asiakirjan tekstiin voidaan tehdä vain puhtaasti oikeinkirjoituksen tai kieliopin korjauksia sen jälkeen kun komissaarien kollegio on sen muodollisesti hyväksynyt; vain komissaarien kollegio voi tehdä muunlaisia muutoksia (67 ja 68 kohta).

77 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että edellä esitettyjen näkökohtien perusteella yhteisöjen tuomioistuin on hylännyt komission perustelun, jonka mukaan päätöksen tekemisessä komissaarien kollegio voi rajoittua ilmaisemaan tahtonsa toimia tietyllä tavalla puuttumatta sen asiakirjan laadintaan tai lopulliseen muotoilemiseen, jonka se vahvistaa. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut tämän osalta, että asiasisältö ja muotoseikat muodostavat erottamattoman kokonaisuuden, eli asiakirjan kirjallinen ilmiasu on väistämättömästi sen antajan tahdon ilmentymä (69 ja 70 kohta).

78 Tässä asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa ensiksikin, että komission toimittamien ja edellä tarkasteltujen asiakirjojen kokonaisuudesta (ks. edellä 28 ja 30 kohta) käy ilmi, että komissaarien kollegion käsiteltäviksi annetut kolme päätösluonnosta, jotka on päivätty 14.12.1988, poikkeavat tietyiltä osin kantajille tiedoksi annetuista ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistuista asiakirjoista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa lisäksi, että vastaaja ei periaatteessa kiistä näitä eroja, vaan se katsoo tiettyjen erojen osalta, että ne ovat merkityksettömiä tai että ne eivät vaikuta yritysten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, siten kuin ne määritellään tiedoksi annetussa asiakirjassa.

79 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa toiseksi, että myös komissaarien kollegion istunnosta nro 945 laaditun pöytäkirjan sanamuodon mukaan komissio,

jonka päätettäväksi sen kilpailuasioista vastaava jäsen Peter Sutherland oli saattanut päätösesityksen C (88) 2498, on 21.12.1988

— päättänyt, että asiassa LDPE nimetyt 17 yritystä rikkoivat perustamissopimuksen 85 artiklaa, määrittänyt niille määrättävien sakkojen suuruuden sekä hyväksynyt yrityksille osoitetun määräyksen lopettaa rikkominen;

— hyväksynyt kolmella todistusvoimaisella kielellä eli englanniksi, ranskaksi ja saksaksi päätöksen asiassa IV/31.866, LDPE, tiettyjen kantajien osalta, ja nämä päätökset toistettiin edellä mainituissa asiakirjoissa C (88) 2498;

— valtuuttanut kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen tekemään päätöksen muilla yhteisöjen virallisilla kielillä;

— tutustunut siihen, miten komissaarien kabinettien päälliköt käsittelivät asiaa ylimääräisessäkokouksessaan ja viikottaisessa kokouksessaan 19.12.1988.

80 Näiden näkökohtien perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on syytä jatkaa englannin, ranskan ja saksan kielellä hyväksytyn asiakirjan koskemattomuuden periaatteen loukkaamista koskevan väitteen oikeudellista tarkastelua.

81 Tämän osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että verrattaessa 14.12.1988 päivättyjä, komissaarien kollegion hyväksymiä päätösluonnoksia, siinä muodossa kuin ne ovat istunnosta nro 945 laaditussa pöytäkirjassa englannin-, ranskan- ja saksankielisinä, tiedoksi annettuun ja julkaistuun päätökseen, käy ilmi, että päätökseen on tehty useita muutoksia sen hyväksymisen jälkeen. Tämä vertailu vahvistaa BASFin, Bayerin, Enichemin, Chemie Holdingin, Hoechstin, Atochemin

ja Dow Chemicalin esittämien eroja koskevien taulukoiden paikkansa pitävyyden, mitä komissio ei ole kiistänytkään; komissio on kuitenkin keskittynyt korostamaan tehtyjen muutosten teknistä luonnetta.

82 Kolmella kielellä eli englanniksi, ranskaksi ja saksaksi laadittujen ja komission 21.12.1988 istunnosta nro 945 laaditun pöytäkirjan mukaisessa sanamuodossa hyväksyttyjen kolmen päätösluonnoksen vertailu osoittaa, että englannin, ranskan ja saksan kielellä tehty päätös poikkeaa merkittävästi tiedoksi annetusta ja julkaistusta päätöksestä. Vaikka myönnettäisiinkin, että komissaarien kollegion englannin, ranskan ja saksan kielellä hyväksymään asiakirjaan tehdyillä muutoksilla oli tarkoitus yhdenmukaistaa eri todistusvoimaisilla kielillä tiedoksi annettuja ja julkaistuja tekstejä, nämä muutokset on kuitenkin tehty sääntöjen vastaisesti, koska ne on tehty asiakirjan hyväksymisen jälkeen ja koska jotkut niistä eivät ole ainoastaan kieliopin tai lauserakenteen korjauksia ja koska ne koskevat suoraan toimivaltaisen viranomaisen hyväksymän asiakirjan koskemattomuuden periaatetta.

83 Useita edellä esitettyjä eroja ja erityisesti kantajien yhteisessä kirjelmässä mainittuja eroja ei todellakaan voida pitää ainoastaan lauserakenteen tai oikeinkirjoituksen korjauksina. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ottaa näistä esille seuraavat 14.12.1988 päivätyn päätösluonnoksen englannin-, ranskan- ja saksankieliseen tekstiin tehdyt muutokset, sen jälkeen kun komissio oli hyväksynyt tämän luonnoksen ja sellaisena kuin tämä luonnos oli edellä mainitussa istunnosta nro 945 laaditussa pöytäkirjassa:

i) saksaksi 14.12.1988 tehtyyn luonnokseen tehdyt muutokset (viittaukset koskevat komission 7.2.1992 toimittamaa ja 14.12.1988 päivättyä, saksaksi tehtyä päätösluonnosta):

— sivu 19, 14 kohdan viides alakohta: tiedoksi annettuun ja julkaistuun tekstiin oli lisätty lause "Auch Repsol wurde offiziell eingeladen" (Myös Repsolia pyydettiin virallisesti);

— sivu 24, 31 kohdan seitsemäs alakohta: virke: "Die Kommission erkennt nicht an, daß diese Hersteller ein solch umfangreiches Unternehmen ohne eine globale Koordinierung oder Leitung ihrer Preispolitik durchgeführt haben können" (Komissio ei myönnä, että nämä tuottajat olisivat voineet harjoittaa näin merkittävää toimintaa ilman hintapolitiikan yleistä yhteensovittamista tai ohjailua) korvattiin tiedoksi annetussa ja julkaistussa asiakirjassa virkkeellä "Die Kommission erkennt nicht an, daß diese Hersteller den Vertrieb eines derart preisanfälligen Erzeugnisses ohne interne Leitung ihrer Preispolitik durchgeführt haben können" (Komissio ei myönnä, että nämä tuottajat olisivat voineet harjoittaa hinnan muutoksille alttiita tuotteita koskevaa toimintaa ilman hintapolitiikan sisäistä ohjailua);

— sivu 48, 64 kohdan ensimmäinen alakohta: julkaistuun ja tiedoksi annettuun tekstiin oli lisätty seuraava viides luetelmakohta, jota ei ole 14.12.1988 päivätyssä luonnoksessa: "— die Sitzungen blieben äußerst geheim" (— kokoukset pidettiin erittäin salaisina), kun taas päätösluonnoksessa oleva viidennen luetelmakohdan teksti siirrettiin tiedoksi annetun ja julkaistun tekstin 64 kohdan toiseksi alakohdaksi;

ii) englanniksi 14.12.1988 tehtyyn luonnokseen tehdyt muutokset (viittaukset koskevat komission 7.2.1992 toimittamaa ja 14.12.1988 päivättyä, englanniksi tehtyä päätösluonnosta):

— sivu 2, 2 kohdan ensimmäinen alakohta: tiedoksi annetusta ja julkaistusta asiakirjasta on poistettu luonnoksessa ollut tämän alakohdan toinen lause "and in some cases produce inside the EEC" (ja joissain tapauksissa valmistavat sitä ETY:ssä);

— sivu 22, 31 kohdan seitsemäs alakohta: tämän alakohdan toinen virke "The Commission does not accept that these producers could have conducted

such an important business with no overall co-ordination of direction of their pricing policy" (Komissio ei myönnä, että nämä tuottajat olisivat voineet harjoittaa yhtä merkittävää toimintaa ilman hintapolitiikan yleistä yhteensovittamista) korvattiin tiedoksi annetussa ja julkaistussa asiakirjassa virkkeellä "The Commission does not accept that these producers could have conducted business in this price-sensitive product without any internal direction of their pricing policy" (Komissio ei myönnä, että nämä tuottajat olisivat voineet harjoittaa hinnan muutoksille alttiita tuotteille koskevaa toimintaa ilman hintapolitiikan sisäistä ohjailua);

— sivu 27, 37 kohdan toinen alakohta: "In the present case, the continuing restrictive arrangements of the LDPE producers over a period of years are clearly referable in their essential characteristics to the proposal made in 1976 and constitute its implementation in practice" (Tässä tapauksessa LDPE:n tuottajien vuosien ajan jatkuneet rajoitusjärjestelyt liittyvät selvästi olennaisilta osiltaan vuonna 1976 tehtyyn esitykseen ja ovat käytännössä sen täytäntöönpanoa) korvattiin tiedoksi annetussa ja julkaistussa tekstissä seuraavalla: "In the present case, the continuing restrictive arrangements of the LDPE producers over a period of years clearly originate in the proposal made in 1976 and constitute its implementation in practice" (Tässä tapauksessa LDPE:n tuottajien vuosien ajan jatkuneet rajoitusjärjestelyt perustuvat selvästi vuonna 1976 tehtyyn esitykseen ja ovat käytännössä sen täytäntöönpanoa);

iii) ranskaksi 14.12.1988 tehtyyn luonnokseen tehdyt muutokset (viittaukset koskevat komission 7.2.1992 toimittamaa ja 14.12.1988 päivättyä, ranskaksi tehtyä päätösluonnosta):

— sivu 2, 2 kohdan ensimmäinen alakohta: tiedoksi annetusta ja julkaistusta asiakirjasta on poistettu tässä luonnoksessa olevan tämän kohdan toisen virkkeen seuraava lause: "et dans certains cas les y fabriquent" (ja joissakin tapauksessa valmistavat niitä siellä);

— sivu 23, 31 kohdan seitsemäs alakohta: tämän kohdan toinen virke "La Commission n'admet pas que ces producteurs puissent avoir mené des activités aussi importantes sans coordination globale de leur politique en matière de prix" (Komissio ei myönnä, että nämä tuottajat olisivat voineet harjoittaa yhtä merkittävää toimintaa ilman hintapolitiikan yleistä yhteensovittamista tai ohjailua) korvattiin tiedoksi annetussa ja julkaistussa asiakirjassa virkkeellä "La Commission n'admet pas que ces producteurs puissent avoir mené des activités concernant ce produit sensible aux prix sans direction interne de leur politique en matière de prix" (Komissio ei myönnä, että nämä tuottajat olisivat voineet harjoittaa hinnan muutoksille alttiita tuotteita koskevaa toimintaa ilman hintapolitiikan sisäistä ohjailua);

— sivu 34, 46 kohdan kolmannen alakohdan toinen virke: tässä esityksessä oleva luetelmakohtien välinen lause "tels que le 'gel' de la clientèle ou le renvoi de nouveaux clients" (kuten asiakaskunnan "vakiinnuttaminen" tai uusien asiakkaiden välittäminen) on korvattu tiedoksi annetussa ja julkaistussa asiakirjassa luetelmakohtien välissä lauseella "tels que le 'gel' de la clientèle ou la fin de non-recevoir opposée a des demandes" (kuten asiakaskunnan "vakiinnuttaminen" tai kysynnän kanssa ristiriidassa oleva ehdoton kielto);

84 Ensiksikin koska muutokset on tehty vasta asiakirjan hyväksymisen eli 21.12.1988 jälkeen ja toisaalta koska kyse ei ole ainoastaan oikeinkirjoituksen tai lauserakenteen korjauksista, on selvää, että nämä muutokset on tehnyt henkilö, jolla ei ollut toimivaltaa tehdä niitä, ja tämän vuoksi ne loukkaavat komissaarien kollegion hyväksymän asiakirjan koskemattomuuden periaatetta; tämän vuoksi ei tarvitse tarkastella näiden muutosten laajuutta, merkitystä tai luonnetta, kuten käy myös ilmi edellä mainitussa asiassa munivat kanat annetusta tuomiosta tai asiassa BASF annetusta tuomiosta.

85 Asian selvittämistoimien perusteella voidaan todeta, että edellä tarkasteltujen muutosten lisäksi tietyt muutokset, jotka olivat kantajille tiedoksi annetuissa ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistuissa asiakirjoissa, koskivat 21.12.1988 pidetystä istunnosta nro 945 laaditun pöytäkirjan sanamuodon mukaan englannin-, ranskan- ja saksankielisiä hyväksyttyjä versioita.

86 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että tiedoksi annettujen ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistujen asiakirjojen 34 kohdan neljän-

nessä alakohdassa on kokonaan uusi alakohta, joka on joissakin todistusvoimaisissa kielissä ja erityisesti italiankielisessä versiossa kyseisen kohdan osalta selvästi painoasultaan erilainen kuin tiedoksi annettu versio. Tämä uusi alakohta koskee sitä, onko komissiolla sellaisessa tapauksessa, kuten tässä tapauksessa, jossa perustamissopimuksen 85 artiklan nojalla toteutettu menettely koskee useampia yrityksiä, oikeus sellaisten muiden yritysten osalta, joita sama menettely koskee, luopua yhden yrityksen pyynnöstä luottamuksellisuudesta, joka koskee tähän yritykseen liittyviä tietoja, tai onko päin vastoin yleisen järjestyksen vastaista, että komissio suostuu pyyntöön, jonka sille on esittänyt yritys, jolle on luottamuksellisuudesta etua. Komissio on käsitellyt tätä arkaluontoista ja kiistanalaista ongelmaa kilpailupolitiikkaa koskevan 18. kertomuksensa sivulla 52.

87 Tiedoksi annettuihin asiakirjoihin lisätyn alakohdan mukaan "On korostettava sitä, että on yleisen edun mukaista, että yritykset luopuvat siitä, että niitä koskevia sisäisiä asioita koskevia asiakirjoja käsitellään luottamuksellisina; tämä edellyttää sitä, että kilpailijoille ei ilmoiteta niiden toiminnasta tai kauppapolitiikasta, siten, että näiden välinen kilpailu rajoittuisi."

88 Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitetusta 21.12.1988 pidetystä komissaarien kokouksesta laaditun pöytäkirjan perusteella olisi selvää, että komissio on hyväksynyt istunnosta nro 945 laaditun pöytäkirjan sanamuodon mukaisesti 14.12.1988 päivätyt luonnokset, joissa sellaisina kuin ne oli hyväksytty kaikilla kolmella todistusvoimaisella kielellä, ei ollut riidan kohteena olevaa alakohtaa, tämä osoittaa vain komission ottaneen huomioon sen, että kabinettien päälliköt olivat käsitelleet asiaa 19.12.1988 pidetyssä ylimääräisessä kokouksessaan. Tämän osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että vaikka komissio on liittänyt näytöksi kelpuutettuihin asiakirjoihin oikeiksi todistettuja otteita 19.12.1988 pidetyn kabinettien päälliköiden ylimääräisestä kokouksesta laaditusta alkuperäisestä kokouspöytäkirjasta ja vaikka näiden otteiden joukossa on liitteessä III asiakirja, jossa on riidan kohteena oleva alakohta englanniksi ja ranskaksi,

toimitetut asiakirjat eivät osoita sitä, että kabinettien päälliköt olisivat hyväksyneet tämän muutoksen tai ehdottaneet sitä ja toimittaneet sen komissaarien kollegion hyväksyttäväksi.

89 Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myöntääkin, että tämä muutos on saatettu toimittaa komissaarien kollegion hyväksyttäväksi tai sille on tehty tätä koskeva esitys sen 21.12.1988 pidetyssä kokouksessa, tämä ei ainakaan voinut pitää paikkaansa saksaksi tehdyn päätöksen osalta, koska kuten juuri todettiin, liite III laadittiin ainoastaan englanniksi ja ranskaksi, se katsoo, että edellä (ks. edellä 79 kohta) tarkastellusta kokouksen pöytäkirjan sanamuodosta ei voida päätellä, että komissaarien kollegio hyväksyessään 14.12.1988 päivätyt luonnokset, joissa tätä alakohtaa ei ollut, päättivät myös hyväksyä mainitun muutoksen. Tämän vuoksi on selvää, että tämän muutoksen sisällyttäminen kantajille tiedoksi annettuun ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistuun kokonaisuuteen tapahtui vasta 21.12.1988 jälkeen ja että siten on selvästi jätetty noudattamatta toimivaltaisen viranomaisen hyväksymän asiakirjan koskemattomuuden periaatetta. Tämä päätöksen perusteluihin tehty lisäys, joka ei ole luonteeltaan lauseenrakenteen tai kieliopin korjaus, vaikuttaa siten tiedoksi annettujen ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistujen asiakirjojen pätevyyteen, kuten myös yhteisöjen tuomioistuin on katsonut edellä mainitussa asiassa munivat kanat antamassaan tuomiossa, eikä näin ollen tarvitse tarkastella päätöksen asiasisältöä, jota ei ole kiistettykään.

90 Edellä esitetyn perusteella on syytä hyväksyä ensimmäinen kantajien esittämä mitätöimistä koskeva lisäväite.

B — *Asiakirjan antajan puuttuvaa toimivaltaa koskeva väite*

91 Tietyt kantajina olevat yritykset esittivät kirjelmissään nimenomaisesti väitteen, joka koskee tiedoksi annettujen ja julkaistujen asiakirjojen antajan puuttuvaa toimivaltaa. Myös Hoechst on katsonut, että kantajien esittämään väitteeseen, joka

koskee asiakirjan koskemattomuuden loukkaamista, komission esittämän vastauksen perusteella herää kysymys, voiko kilpailuasioista vastaava komission jäsen pätevästi tehdä päätökset tietyillä todistusvoimaisilla kielillä. Kantajat totesivat myös, että Peter Sutherlandin toimikausi päättyi 5.1.1989, kun taas komission toimittamien tietojen mukaan päätös toimitettiin eri virallisilla kielillä komission pääsihteeristöön vasta 16.1.1989, eli 11 päivää myöhemmin.

92 Suullisessa käsittelyssä kantajat vetosivat tämän väitteen osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa PVC antamassa tuomiossa esitettyyn arviointiin, jonka mukaan kilpailuasioista vastaavalla komission jäsenenellä ei ollut asiallista toimivaltaa hyväksyä tiedoksi annettua ja julkaistua italian- ja hollanninkielistä asiakirjaa, ja toiseksi, että samalla komission jäsenellä ei ollut ajallista toimivaltaa antaa kantajille tiedoksi annettuja ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistuja asiakirjoja (edellä mainitussa asiassa PVC annetun tuomion 54—65 kohta).

93 Komissio puolestaan on katsonut kirjelmissään, että komissaarien kollegio on hyväksynyt asiakirjat asianmukaisella tavalla kolmella todistusvoimaisella kielellä ja että komission työjärjestyksen 27 artikla on espanjan, hollannin ja italian kielellä tehdyn päätöksen oikeudellinen perusta ja kilpailuasioista vastaava toimivaltainen komission jäsen, jonka komissaarit ovat asianmukaisesti valtuuttaneet tähän tehtävään, on tehnyt pätevästi nämä päätökset. Komissio on täsmentänyt tämän osalta, että Peter Sutherlandille annettu valtuutus ei ollut henkilökohtainen ja että se annettiin kilpailuasioista vastaavalle komission jäsenelle.

94 Suullisessa käsittelyssä komissio korosti lisäksi sitä, että vastoin komission 21.12.1988 pidetystä istunnosta nro 945 laaditun pöytäkirjan nimenomaista sisältöä, komissio hyväksyi päätöksen kokonaisuudessaan todistusvoimaisilla kielillä.

95 Ensimmäisen väitteen tarkastelun perusteella kävi ilmi, kuten todettiin, että hyväksytyt asiakirjat poikkesivat tiedoksi annetuista ja julkaistuista asiakirjoista, että nämä muutokset oli tehnyt joku muu kuin komissaarien kollegio ja että ne tehtiin vasta sen jälkeen kun komissaarien kollegio oli hyväksynyt nämä riidan kohteena olevat asiakirjat. Näiden näkökohtien perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on tarkasteltava kantajien esittämää tiedoksi annettujen ja julkaistujen asiakirjojen antajan toimivallan puuttumista koskevaa väitettä. Tämä väite, jolla on merkitystä oikeusjärjestyksen perusteiden kannalta, jakautuu kahteen osaan. On todellakin syytä tehdä ero tiedoksi annettujen ja julkaistujen asiakirjojen antajan asiallisen toimivallan (ratione materiae) ja ajallisen toimivallan (ratione temporis) välillä, siten kuin kantajat ovat asian esittäneet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle.

1. Kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen asiallinen toimivalta hyväksyä tiedoksi annetut ja julkaistut asiakirjat espanjan, hollannin ja italian kielellä

96 Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevien järjestelyjen vahvistamisesta 15 päivänä huhtikuuta 1958 annetun neuvoston asetuksen N:o 1 (EYVL 1958, 17, s. 385, jäljempänä asetus N:o 1) 3 artiklan säännösten nojalla, sellaisena kuin tämä asetus on nyt voimassa ja viimeksi muutettuna Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyn asiakirjan (EYVL 1994, C 241, s. 21) liitteessä I olevalla XVIII kohdalla, jota on muutettu uusien jäsenvaltioiden Euroopan unioniin liittymistä koskevien asiakirjojen mukautuksista 1 päivänätammikuuta 1995 tehdyllä Euroopan unionin neuvoston päätöksellä (EYVL 1995, L 1, s. 1), "toimielimen ... jäsenvaltion lainkäyttövaltaan kuuluvalle henkilölle osoittamat asiakirjat laaditaan kyseisen jäsenvaltion kielellä". Lisäksi voimassa olevan komission työjärjestyksen 12 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan komission puheenjohtaja tai pääsihteeri saattaa todistusvoimaiseksi komission kirjallisessa käsittelyssä tai istunnossa hyväksymän asiakirjan todistusvoimaisella kielellä tai todistusvoimaisilla kielillä.

97 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että näiden säännösten ja määräysten mukaan sellaisissa tapauksissa, kuten tässä tapauksessa, joissa komissio aikoo

tehdä sisällöllisesti yhtenäisellä asiakirjalla päätöksen, joka sitoo useita eri kielijärjestelmien alaisuuteen kuuluvia oikeushenkilöitä, päätös on tehtävä kaikilla todistusvoimaisilla kielillä. Tässä tapauksessa ei ole mahdollista hyväksyä komission suullisessa käsittelyssä esittämiä väitteitä siitä, että päätös on tehty kokonaisuudessaan kaikilla todistusvoimaisilla kielillä, kun komissaarien kollegion istunnosta nro 945 laaditun pöytäkirjan, jonka komissaarien kollegio hyväksyi 22.12.1988, nimenomaisesta sanamuodosta käy ilmi, etteivät komissaarit tehneet päätöstä espanjan, hollannin ja italian kielellä, jotka olisivat olleet ainoita todistusvoimaisia kieliä Repsolin, Enichemin, Montedisonin ja DSM:n osalta.

98 Tämän asian tosiseikkojen tapahtumahetkellä voimassa olleen komission työjärjestyksen 27 artiklan ensimmäisen kohdan säännösten nojalla "komissio voi edellyttäen, että sen kollegisen päätöksentekovastuun periaatetta noudatetaan, valtuuttaa yhden tai useamman komission jäsenen toteuttamaan komission puolesta ja sen valvonnassa selvästi määriteltyjä johtamiseen liittyviä toimenpiteitä tai hallinnollisia toimenpiteitä".

99 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että edellä mainitussa asiassa BASF ym. antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että toisin kuin päätöksiin, joissa yritys velvoitetaan suostumaan tarkastuksiin, joita voidaan, kuten asian selvittämistoimia, pitää ainoastaan hallintotoimina, sellaisiin päätöksiin, joilla todetaan perustamissopimuksen 85 artiklaa rikotun, ei voida antaa valtuutusta komission työjärjestyksen 27 artiklan mukaisesti, niin että ne voisi antaa kilpailuasioista vastaava komission jäsen yksin (71 kohta).

100 Edellä esitettyjen komission työjärjestyksen 27 artiklan ensimmäisen kohdan määräysten sekä 27 artiklan toisen kohdan määräysten, jotka koskevat komission jäsenelle annettavia tehtäviä, tarkastelun perusteella voidaan todeta, että komissaarit voivat tarvittaessa antaa yhdelle sen jäsenistä tarvittaessa tehtäväksi tehdä päätös muilla todistusvoimaisilla kielillä kuin yhteisöjen virallisilla kielillä, siten kuin ne

määritellään asetuksen N:o 1 1 artiklassa, eli tässä tapauksessa kreikan, portugalin ja tanskan kielillä, kun näillä kolmella kielellä tehdyillä päätöksillä ei ole oikeusvaikutuksia eikä täytäntöönpanovaikutusta päätöksen päätösosassa mainittujen yritysten osalta.

101 Kokonaan toinen kysymys on päätöksen tekeminen todistusvoimaisella kielellä. Päätös, jolla todetaan perustamissopimuksen 85 artiklan rikkominen, ja jolla määrätään merkittäviä taloudellisia seuraamuksia useille yrityksille ja jolla on täytäntöönpanovaikutus, vaikuttaa olennaisella tavalla näiden yritysten oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä niiden taloudelliseen tilanteeseen. Sitä ei voida pitää vain hallintotoimena, jonka voisi tehdä vain yksi komission jäsen; tällöin rikottaisiin välittömästi kollegisen päätöksenteon periaatetta, joka on nimenomaisesti kirjattu edellä mainittuun komission työjärjestyksen 27 artiklaan.

102 Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen espanjan, italian ja hollannin kielellä hänelle 21.12.1988 pidetyssä käsittelyssä annetussa valtuutuksessa määritellyin edellytyksin tekemä päätös on tehty ilman asiallista toimivaltaa.

2. Kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen asiallinen toimivalta hyväksyä kantajille tiedoksi annetut ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistut asiakirjat

103 Jos kilpailuasioista vastaavalla komission jäsenellä ei ole, kuten edellä todettiin, oikeutta tehdä yksin todistusvoimaisilla kielillä perustamissopimuksen 85 artiklan

1 kohdassa tarkoitettua päätöstä, hänellä on kuitenkin ilman muuta oikeus allekirjoittaa komissaarien hyväksymän päätöksen jäljennökset, jotta niille, joille asiakirja on osoitettu, voitaisiin ilmoittaa siitä tuolloin voimassa olleen komission työjärjestyksen 12 artiklan kolmannen kohdan mukaisesti. Tässä tapauksessa sekä komission kirjelmistä että komission suullisessa käsittelyssä esittämistä tarkennuksista käy kuitenkin ilmi, että eri kielillä laaditun asiakirjan teksti kuudella todistusvoimaisella kielellä tai kolmella muulla yhteisön virallisella kielellä vahvistettiin lopullisesti ja lähetettiin komission pääsihteeristöön vasta 16.1.1989; komission pääsihteeristö oli itse lähettänyt asiakirjan lingvisti-juristeille tarkastusta varten noudattaen edellä mainitussa asiassa munivat kanat annetussa tuomiossa asetettuja edellytyksiä, ja lingvisti-juristien työ saatiin päätökseen vasta tammikuun lopulla 1989.

104 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että vastatessaan kantajien esittämiin väitteisiin vastaaja ei ole pystynyt osoittamaan, että 16.1.1988 ja 31.1.1989 välisenä aikana olisi ollut olemassa sellaista asiakirjaa, joka olisi voitu antaa tiedoksi ja julkaista. Näin ollen voidaan katsoa, että tiedoksi annetut, kaikilla kuudella todistusvoimaisella kielellä laaditut asiakirjat hyväksyttiin vasta 5.1.1989, jolloin Peter Sutherlandin toimikausi päättyi.

105 Tämän vuoksi tiedoksi annettujen asiakirjojen alalaitaan koneella kirjoitettu teksti "Komission puolesta, Peter Sutherland, komission jäsen", vaikka myönnettäisiinkin, että se muiden Peter Sutherlandin käsin kirjoittamien tekstien puuttuessa voisi tarkoittaa tämän allekirjoitusta, on kuitenkin tehty joko hänen toimikautensa päättymisen jälkeen tai ennen 5.1.1989, eli ennen kuin asiakirjat, sellaisina kuin ne oli annettu tiedoksi ja julkaistu, olivat olemassa. Sillä, että Sutherland oli allekirjoittanut 5.1.1989 kantajille osoitetun sellaisten asiakirjojen saatekirjeen, joita ei ollut vielä lopullisesti hyväksytty ja joilla ei vielä ollut minkäänlaisia oikeusvaikutuksia,

ei ole merkitystä, koska tämä saatekirje ei liity riidan kohteena olevaan asiakirjaan, eikä sillä ole minkäänlaisia oikeusvaikutuksia. Komission väitteellä, jonka mukaan valtuutus on annettu kilpailuasioista vastaavalle komission jäsenelle eikä henkilökohtaisesti Peter Sutherlandille, ei ole myöskään merkitystä esitetyn vastauksen kannalta. Vaikka myönnettäisiinkin, että vastaajan esittämät perustelut ovat perusteltuja, Peter Sutherlandin seuraajaksi tulleen kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen, jonka toimikausi alkoi 6.1.1989, olisi pitänyt allekirjoittaa asiakirjat, edellyttäen, että hän olisi ollut toimivaltainen sen tekemään. Näin ei ollut tässä tapauksessa. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantajille tiedoksi annetut ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 17.3.1989 julkaistut asiakirjat antoi viranomainen, joka ei ollut ajallisesti toimivaltainen sitä tekemään.

106 Tämä virhe olisi voinut korjautua ainoastaan, jos vastaaja olisi voinut osoittaa, että niille, joille asiakirja on osoitettu, tiedoksi annettu ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistavaksi tarkoitettu, virallisten julkaisujen toimistoon lähetetty kappale oli jäljennös, mutta sen sijaan kyse oli alkuperäisestä päätöksestä, joka oli asianmukaisesti ja pätevästi allekirjoitettu. Tällaisessa tapauksessa voidaan tehokkaasti vedota tiedoksi annetun ja julkaistun asiakirjan antajan puuttuvaan toimivaltaan. Ainoastaan tällaisen jäljennöksen esittäminen, joka vahvistamalla yhteisön asiakirjoihin liittyvän pätevyyden olettaman, joka on välitön seuraus näiden asiakirjojen antamismenettelyssä noudatetuista tiukoista muotovaatimuksista, voisi poistaa selvän toimivallan puuttumisen siinä menettelyssä, joka koskee päätöksen, sellaisena kuin se on annettu tiedoksi kantajille ja julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*, tekemistä. Jäljempänä esitettyjen syiden perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi muuta kuin todeta, että vastaaja ei voinut tässä tapauksessa vedota tähän todistusaineistoon.

107 Edellä esitetyn perusteella on syytä hyväksyä toinen kantajien esittämä kumoamista koskeva lisäväite, joka koskee asiakirjan antajan puuttuvaa toimivaltaa.

C — *Komission hyväksymän asiakirjan todistusvoimaiseksi saattamista koskevassa menettelyssä esiintyneitä virheitä koskeva väite*

Asianosaisten perustelut

108 Komission 31.3.1991 toimittamasta riidan kohteena olevan asiakirjan jäljennöksestä, jonka jokaisessa todistusvoimaisessa kieliversiossa oli päiväämätön todistusvoimaiseksi saattamista koskeva ranskankielinen merkintä, kantajat toteavat, että tuolloin voimassa olleen komission työjärjestyksen 12 artiklassa määrätyn todistusvoimaiseksi saattamisen on tapahduttava ennen riidan kohteena olevan asiakirjan tiedoksi antamista.

109 Kantajat katsovat, että komission puheenjohtaja ja pääsihteeri allekirjoittivat myöhässä riidan kohteena olevan asiakirjan jäljennöksen, ettei heillä ollut valtuuksia jälkikäteen muuttaa komission hyväksymien päätösten tekstiä eikä hyväksyä toisten tekemiä muutoksia ja etteivät he voineet saattaa mainittua tekstiä todistusvoimaiseksi johtamatta ulkopuolisia harhaan riidan kohteena olevan asiakirjan hyväksymispäivämäärän ja sisällön osalta, sellaisina kuin nämä olivat hyväksymishetkellä.

110 Kantajat siis kiistävät sen, että tässä tapauksessa myöhemmin tehty todistusvoimaiseksi saattaminen olisi tuolloin voimassa olleen komission työjärjestyksen 12 artiklassa esitettyjen vaatimusten mukainen.

111 Komissio puolestaan katsoo, että komission työjärjestyksen 12 artiklassa säädetty todistusvoimaiseksi saattaminen on sisäinen menettely, joka ei koske ulkopuolisia, jotka eivät näin ollen voi tämän osalta vedota minkäänlaiseen virheeseen.

112 Lisäksi vastaaja katsoo, että komission työjärjestyksen 12 artiklassa ei mainita päivää, jolloin hyväksyttyjen päätösten todistusvoimaiseksi saattamisen pitäisi tapahtua, ja että ulkopuolisten osalta tällaisen komission hyväksymän päätöksen oikeusvaikutukset eivät johdu todistusvoimaiseksi saattamisesta, vaan siitä, että päätös on annettu tiedoksi niille, joille se on osoitettu, siten kuin ETY:n perustamissopimuksen 191 artiklan toisessa kohdassa määrätään.

113 Komission mukaan sen hyväksymän päätöksen todistusvoimaiseksi saattaminen merkitsee sitä, että se arvioi tämän päätöksen syntyneen asianmukaisella tavalla. Näin ollen komissio katsoo, että tämä väite on hylättävä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

114 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että riidan kohteena olevan asiakirjan erikielisiin todistusvoimaisiin versioihin tehtyä todistusvoimaiseksi saattamista koskevaa merkintää ei ole päivätty. Lisäksi komissio on nimenomaisesti myöntänyt, että todistusvoimaiseksi saattaminen tapahtui ainoastaan sen vuoksi, että se voisi noudattaa edellä mainittuun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 10.3.1992 antamaan määräykseen sisältyvää prosessinjohtotointa.

115 Samoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että todistusvoimaiseksi saattamista koskeva merkintä tehtiin riidan kohteena olevan asiakirjan espanjan-, hollannin- ja italiankieliseen tekstiin, vaikka komission istunnosta nro 945 laadittu pöytäkirja, joka toimitettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 6.2.1992, osoittaa, että kyseisessä komissaarien kollegion kokouksessa päätösluonnokset hyväksyttiin ainoastaan englannin, ranskan ja saksan kielellä.

116 Tuolloin voimassa olleen komission työjärjestyksen 12 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että komission puheenjohtaja tai pääsihteeri saattaa komission hyväksymät asiakirjat todistusvoimaisiksi allekirjoituksellaan. Lisäksi 12 artiklan

toisen kohdan mukaan näiden asiakirjojen tekstit liitetään sen komission kokouksen pöytäkirjaan, jonka kuluessa ne on hyväksytty tai todettu hyväksytyiksi.

117 Tämän osalta on syytä korostaa, että yhteisöjen tuomioistuin totesi edellä mainitussa asiassa BASF antamassaan tuomiossa, että komission työjärjestyksen 12 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätyllä asiakirjojen todistusvoimaiseksi saattamisella pyritään oikeusvarmuuden takaamiseen vahvistamalla todistusvoimaisilla kielillä komissaarien kollegion hyväksymä teksti, ja että se mahdollistaa riitatilanteessa varmistumisen siitä, että tiedoksi annetut tai julkaistut tekstit vastaavat täysin komissaarien kollegion hyväksymää tekstiä ja siten myös asiakirjan laatijan tahtoa (75 kohta). Samassa tuomiossaan yhteisöjen tuomioistuin katsoi myös, että edellä esitetystä seuraa, että komission työjärjestyksen 12 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetussa tekstien todistusvoimaiseksi saattamisessa on kyse perustamissopimuksen 173 artiklassa tarkoitetusta olennaisesta muotovaatimuksesta, jonka rikkominen voi johtaa kumoamiskanteen nostamiseen (76 kohta).

118 Tässä tapauksessa on osoitettu, että riidan kohteena olevaa asiakirjaa ei ole saatettu todistusvoimaiseksi ennen komission kokouksesta nro 945 laaditun pöytäkirjan allekirjoittamista. Päin vastoin näyttää siltä, että riidan kohteena oleva asiakirja saatettiin todistusvoimaiseksi sekä sen jälkeen kun se oli annettu tiedoksi yrityksille, jota asia koski, sen jälkeen kun se oli julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*, että sen jälkeen kun kumoamiskanne oli nostettu ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 10.3.1992 antama määräys oli annettu tiedoksi.

119 Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle 31.3.1992 toimitettujen asiakirjojen todistusvoimaiseksi saattamisen perusteella ei voida määrittää tarkasti päivää, jolloin riidan kohteena oleva asiakirja on annettu, tai sen sisältöä, eikä se näin ollen täytä komission työjärjestyksen 12 artiklan vaatimuksia.

120 Näin ollen tällaisen myöhästyneen todistusvoimaiseksi saattamisen ei voida katsoa täyttävän komission työjärjestyksen 12 artiklassa määrättyjä edellytyksiä. Tämän

vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, ettei edellä mainitun komission työjärjestyksen määräyksen mukaisesti asianmukaisella tavalla todistusvoimaiseksi saatettua asiakirjaa ollut olemassa silloin, kun päätös annettiin tiedoksi yrityksille, joita asia koski.

121 Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että kolmas kantajien esittämä kumoamista koskeva lisäväite, joka koskee päätöksen todistusvoimaiseksi saattamista koskevassa menettelyssä esiintyneitä virheitä, on hyväksyttävä.

D — *Asiakirjan mitättömyyttä koskeva väite*

122 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantajat korostavat täysin perustellusti (ks. edellä 45—50 kohta), että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa PVC antamassa tuomiossa mitättömäksi julistettu asiakirja laadittiin ja hyväksyttiin niitä olosuhteita vastaavissa olosuhteissa, jotka edelsivät riidan kohteena olevan asiakirjan hyväksymistä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantajat korostavat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi näin ollen noudatettava tässä tuomiossa esitettyä arviointia myös tässä tapauksessa ja todettava, että tämä asiakirja on mitätön.

123 Kuten edellä esitettiin, edellä mainitusta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa BASF ym. vastaan komissio 27.2.1992 antamasta tuomiosta valitettiin, ja yhteisöjen tuomioistuin kumosi sen edellä mainitulla asiassa komissio vastaan BASF ym. annetulla tuomiolla. Tässä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin korosti, että yhteisöjen toimielinten antamia asiakirjoja koskee laillisuusolettama ja että niillä on oikeusvaikutuksia niin kauan kuin niitä ei ole kumottu tai peruutettu, vaikka ne olisivatkin syntyneet virheellisen menettelyn tuloksena (48 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että tästä periaatteesta poiketen on katsottava, että asiakirjoilla, jotka ovat syntyneet niin virheellisen menettelyn tuloksena, ettei sitä voida hyväksyä yhteisön oikeusjärjestyksessä, ei ole ollut oikeusvaikutuksia, edes väliaikaisia, eli niitä on pidettävä oikeudellisesti mitättöminä (49 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että yhteisön toimielinten antamien asiakirjojen mitättömyyden toteamiseen liittyvien seurausten vakavuuden vuoksi tähän mitättömyyteen on oikeusvarmuussyistä vedottava ainoastaan äärim-

mäisissä tapauksissa (50 kohta). Soveltamalla näitä periaatteita PVC-asiassa yhteisöjen tuomioistuin totesi ensinnäkin, että "ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole asettanut kyseenalaiseksi sitä, että komissio 21.12.1988 pidetyssä kokouksessa, josta myös sitä koskeva pöytäkirja on todisteena, on todellakin päättänyt hyväksyä pöytäkirjassakin toistetun päätösosan huolimatta mahdollisesti tapahtuneista virheistä" (51 kohta). Tämän jälkeen yhteisöjen tuomioistuin totesi, että "vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esille nostamia toimivaltaa ja muotovaatimuksia koskevia virheitä päätöksen tekemismenettelyn yhteydessä tarkasteltaisiin yksittäisinä taikka kokonaisuutena, näitä virheitä ei voida pitää niin vakavina, että mainittua päätöstä voitaisiin pitää oikeudellisesti mitättömänä" (52 kohta). Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli tehnyt virheen julistaessaan kyseisen päätöksen mitättömäksi (53 kohta).

124 Sovellettaessa yhteisöjen tuomioistuimen noudattamia periaatteita näiden asioiden tosiseikastoon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on hylättävä kantajien vaatimukset, joissa pyydettiin toteamaan, että päätös on mitätön. Päätöksen päätösosan osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että komissaarien tekstiin tekemät muutokset ovat vain yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä hyväksyttyjä oikeinkirjoituksen tai kieliopin korjauksia (edellä mainitussa asiassa komissio vastaan BASF annetun tuomion 68 kohta). Muiden tässä tuomiossa todettujen toimivallan ja muotovaatimusten virheiden osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että ne ovat hyvin samanlaisia kuin PVC-asiassa todetut, jolloin ne eivät oikeuta julistamaan päätöstä mitättömäksi.

E — *Vaatimuksista, joilla pyritään riidan kohteena olevan päätöksen kumoamiseen*

125 Edellä esitetyn perusteella (ks. edellä 90, 107 ja 121 kohta) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantajien kolme lisäväitettä, jotka koskevat hyväksytyn asiakirjan koskemattomuuden periaatteen loukkaamista, asiakirjan antajan puuttuvan toimivallan ja asiakirjan todistusvoimaiseksi saattamista koskevassa menettelyssä esiintyneitä virheitä, ovat perusteltuja. Sen vuoksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että esitetyt väitteet ovat perusteltuja, voidaan

todeta, että päätös on tehty vastoin komission päätöksenteossa noudatettua kollegisen päätöksenteon periaatetta ja oikeusvarmuuden periaatetta sekä vastoin perustamissopimuksen 190 artiklaa ja muotovaatimuksia.

126 Näillä perusteilla ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehty komission päätös (IV/31.866, LDPE) on kumottava.

Montedisonin korvausvaatimukset

127 Asiassa T-105/89 kantajana oleva Montedison pyytää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin velvoittaisi komission korvaamaan vahingonkorvauksena ja korkoina sille hallinnollisesta menettelystä aiheutuneet kulut ja kulut, jotka sille ovat aiheutuneet päätöksen täytäntöönpanosta ja maksun lykkäytymisen vuoksi asetetusta velvollisuudesta esittää vakuus.

128 Tarkasteltuaan kantajan kirjelmiä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että tämän vaatimuksen tueksi ei ole esitetty minkäänlaisia perusteluja eikä myöskään sellaista selvitystä väitetystä vahingosta, jonka perusteella tuomioistuin voisi lausua näistä vaatimuksista. Näin ollen vaatimus jätetään tutkimatta.

Oikeudenkäyntikulut

129 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Komissio on hävinnyt väitteensä ja vastapuoli on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, joten toimielin on syytä velvoittaa korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN
(toinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Komission prosessiväite asiassa T-103/89 hylätään.

2) ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehty komission päätös 89/191/ETY kumotaan.

3) Vaatimukset, joissa pyydetään toteamaan, että ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 1988 tehty komission päätös 89/191/ETY (IV/31.866, LDPE) on mitätön, hylätään.

4) Asiassa T-105/89 esitetyt vahingonkorvausvaatimukset jätetään tutkimatta.

5) Komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Cruz Vilaça Barrington Saggio

Briët Biancarelli

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä huhtikuuta 1995.

Kirjaaja Presidentti

H. Jung J. L. Cruz Vilaça

Sisällysluettelo

Kanteen perustana olevat tosiseikat, riidan kohteena oleva päätös ja asian käsittelyn yleinen kulku ..... II - 739

Asianosaisten vaatimukset ..... II - 746

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määräämät prosessinjohtotoimet ja asian selvittämistoimet ..... II - 747

A — Asianosaisten kirjalliset perustelut, joiden perusteella yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti prosessinjohtotoimista 3.12.1991 ..... II - 747

B — Olosuhteet, joiden perusteella yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti prosessinjohtotoimista 10.3.1992 ..... II - 753

C — 2.4.1992 tehty prosessinjohtotoimi ja kantajien kirjalliset huomautukset komission toimittamien asiakirjojen perusteella tehtävistä päätelmistä ..... II - 756

Tutkittavaksi ottaminen ..... II - 761

Kanteen T-103/89, Shell International Chemical vastaan komissio, tutkittavaksi ottaminen II - 761

Niiden lisäväitteiden tutkiminen, jotka kantajat ovat esittäneet 2.4.1992 tehdyn prosessinjohtotoimen perusteella toimittamissaan huomautuksissa ..... II - 764

Pääasia ..... II - 765

Vaatimukset, joilla pyritään siihen, että kantajille tiedoksi annettu asiakirja todetaan mitättömäksi, tai toissijaisesti, että riidan kohteena oleva päätös kumotaan ..... II - 765

A — Hyväksytyn asiakirjan koskemattomuuden periaatteen loukkaamista koskeva väite ..... II - 766

B — Asiakirjan antajan puuttuvaa toimivaltaa koskeva väite ..... II - 775

1. Kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen asiallinen toimivalta hyväksyä tiedoksi annetut ja julkaistut asiakirjat espanjan, hollannin ja italian kielellä . II - 777

2. Kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen asiallinen toimivalta hyväksyä kantajille tiedoksi annetut ja Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä julkaistut asiakirjat ..... II - 779

C — Komission hyväksymän asiakirjan todistusvoimaiseksi saattamista koskevassa menettelyssä esiintyneitä virheitä koskeva väite ..... II - 782

D — Asiakirjan mitättömyyttä koskeva väite ..... II - 785

E — Vaatimuksista, joilla pyritään riidan kohteena olevan päätöksen kumoamiseen . II - 786

Montedisonin korvausvaatimukset ..... II - 787

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 787